

Uchwała Nr ..... DRUK NR 95
Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej
z dnia .....

**w sprawie przyjęcia Gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i
rodziną dla Dąbrowy Górniczej na lata 2008- 2013**

Na podstawie art.18 ust.2 pkt.15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity z 2001 r. Dz.U. Nr 142 poz. 1591 z późn.zm.) w związku z art. 92 ust.2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity z 2001 roku Dz.U Nr.142 poz.1592 z późn.zm.) w związku z art.17 ust.1 pkt.13, art. 19 pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2004r. Nr 64 poz.593 z późn. zm.) - na wniosek Prezydenta Miasta Dąbrowy Górniczej

Rada Miejska w Dąbrowie Górniczej

uchwała

§ 1

Przyjąć „Gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną dla Dąbrowy Górniczej na lata 2008-2013” w brzmieniu zawartym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierzyć Prezydentowi Miasta Dąbrowa Górnicza.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**Przewodnicząca Rady Miejskiej
w Dąbrowie Górniczej**

Agnieszka Pasternak

UZASADNIENIE

do projektu Uchwały Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej w sprawie przyjęcia Gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną dla Dąbrowy Górniczej na lata 2008- 2013

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 13 ustawy z 12 marca 2004r. o pomocy społecznej zadania własne gminy dotyczące ochrony dziecka i rodziny polegają przede wszystkim na tworzeniu gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

Natomiast art. 19 pkt 4 ustawy z 12 marca 2004r. o pomocy społecznej nakłada na powiat zadania zapewnienia opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, w szczególności poprzez organizowanie i prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych, udzielanie pomocy pieniężnej na pokrycie kosztów utrzymania dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie.

W związku z powyższym, istnieje konieczność opracowania i przyjęcia dokumentu pn. „Gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną dla Dąbrowy Górniczej na lata 2008- 2013”.

Z-ca Prezydenta Miasta
Iwona Krupa

Naczelnik
Wydziału Zdrowia, Polityki Społecznej
i Aktywizacji Zawodowej
Bożena Respondek

**GMINNY SYSTEM PROFILAKTYKI I OPIEKI
NAD DZIECKIEM I RODZINĄ DLA DĄBROWY
GÓRNICZEJ NA LATA 2008 – 2013**

Spis treści :

Wprowadzenie.

Informacje ogólne.

I. Diagnoza społeczna (na płaszczyźnie funkcjonowania rodzin i dzieci w Dąbrowie Górniczej).

1.Organizowanie opieki nad dzieckiem do lat 3.

2.Opieka nad dzieckiem w wieku przedszkolnym.

3.Opieka nad dzieckiem w wieku szkolnym.

3.1. Działalność świetlic szkolnych.

3.2. Opieka zdrowotna w szkołach.

3.3. Pomoc materialna udzielona uczniom i słuchaczom.

3.4. Opieka i pomoc dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej.

4.Pomoc dziecku i rodzinie prowadzona przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną.

5.Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej.

6.Opieka nad dzieckiem i rodziną realizowana przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

6.1. Charakterystyka środowiskowa klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

6.2. Ogniska Wychowawcze przy Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej.

6.3. Świetlice środowiskowe prowadzone przez organizacje pozarządowe.

7.Opieka nad dzieckiem pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej.

7.1. Rodziny zastępcze.

7.2. Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza w Dąbrowie Górniczej .

8.Pomoc dla rodziny w sytuacji kryzysowej.

8.1. Zespół Poradnictwa i Terapii Rodzin Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

8.2.Ośrodek Interwencji Kryzysowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

8.3. Hostel Ośrodka Interwencji Kryzysowej

9.Instytucje i organizacje realizujące zadania w zakresie kultury, sportu i rekreacji.

II. Priorytety, cele i kierunki działań.

III. Zadania określone w ramach ustalonych kierunków programu.

IV. Ewaluacja.

V. Załączniki:

1. Program pracy z rodzinami wieloproblemowymi, a w szczególności bezradnymi w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w Dąbrowie Górniczej na lata 2008 – 2013.

2.Program pracy z młodzieżą i dziećmi niedostosowanymi społecznie i ich rodzinami w Dąbrowie Górniczej na lata 2008 – 2013.

I. Diagnoza społeczna

**(na płaszczyźnie funkcjonowania rodzin i dzieci
w Dąbrowie Górniczej)**

WPROWADZENIE

Rodzina jest wspólnotą osób, najmniejszą ale równocześnie najważniejszą częścią życia społecznego oraz indywidualnego, grupą podstawową dla każdego społeczeństwa, ośrodkiem przekazywania życia i kultury życia.

Rodzina bowiem w dużym stopniu kształtuje człowieka. To właśnie rodzice mają pierwszy kontakt z dzieckiem i stanowią dla niego wzorzec do naśladowania. Z rodziny człowiek czerpie tradycję, wartości i obyczaje. I to ona rozwija poczucie odpowiedzialności i szacunku dla innych ludzi.

Rodzina ma duży wpływ na rozwój orientacji podmiotowej dziecka. Może ona być miejscem odbierającym podmiotowość dziecka, hamującym rozwój samodzielności i odpowiedzialności lub uznającym prawo dziecka do wolności i autonomii.

W tradycji kulturowej naszego społeczeństwa rodzina stanowi wartość najważniejszą.

W Polsce istnieje też silna tradycja niezależności i autonomiczności rodzin, a także duży nacisk kładzie się na prywatność życia rodzinnego. Jednocześnie nasilają się czynniki dezintegrujące prawidłowe funkcjonowanie rodziny, toteż obserwujemy zarówno pauperyzację rodzin oraz coraz większy zasięg patologizacji życia rodzinnego.

Jeżeli w rodzinie jest trwały kryzys to nie jest to jedynie prywatna jej sprawa, ale jest to sprawa, za którą powinna wziąć odpowiedzialność również społeczność lokalna.

Decentralizacja państwa pociągnęła za sobą również decentralizację systemu opieki nad dzieckiem.

Nowa sytuacja zobowiązała powiaty do odstąpienia od podziałów międzyresortowych i przystąpienia do profesjonalnego, kompleksowego rozwiązania spraw i problemów związanych z opieką i wychowaniem. Stąd konieczność zorganizowania lokalnego systemu opiekuńczego a zwłaszcza:

1. Stworzenie i przyjęcie do realizacji spójnego programu profilaktyczno – opiekuńczego, wspierającego rodzinę w jej funkcjach wychowawczych i zabezpieczającego każdemu dziecku możliwość wszechstronnego rozwoju.
2. Stworzenie i realizowanie spójnej strategii przeciwdziałania niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży.

W systemie wspierania rodzin znajdują swoje miejsce placówki oświatowe i kulturalne, sportowe, pomoc społeczna, organizacje pozarządowe. Wszystkie decyzje, nie tylko w zakresie edukacji, wychowania, polityki mieszkaniowej, kultury i wypoczynku, ale także inwestycji i przestrzennego zagospodarowania gminy, powinny być oceniane z punktu widzenia dobra rodziny.

Informacje ogólne

Dąbrowa Górnicza to miasto liczące 128,8 tys. mieszkańców, które od 8 lat wykazuje tendencję spadkową. Prognozy dotyczące liczby ludności na kolejne lata przewidują dalszy systematyczny spadek liczby ludności z uwagi na utrzymujący się od 10 lat ujemny przyrost naturalny.

Wg. stanu GUS na dz. 31.12.2007

liczba mieszkańców ogółem wynosi	– 128 795
w tym:	
kobiety	– 66 711
mężczyźni	– 62 084
wskaźnik feminizacji	– 107,4
wskaźnik urbanizacji	– 100
gęstość zaludnienia	– 681 osób/ 1 km ²

Stosunkowo wysoki wskaźnik urbanizacji (wyższy niż w woj. śląskim i wyższy niż w Polsce) oznacza, że obszar ten zamieszkuje głównie populacja miejska. Wskaźnik gęstości zaludnienia dla miasta w przeliczeniu na 1 km² jest dwukrotnie wyższy niż dla woj. śląskiego.

Oznacza to, że przeważająca część mieszkańców zamieszkuje w wielkomiejskich osiedlach, a w tzw. zielonych dzielnicach zamieszkuje mniejszość, głównie rodziny wielopokoleniowe.

Struktura mieszkańców Dąbrowy Górniczej według wieku przedstawia się następująco:

Tabela nr 1

Liczba mieszkańców	Wiek w latach			
	0 – 19	20 – 39	40 – 59	60 i więcej
100%	18,2%	31,5%	33,3%	17,0%

Wskaźnik bezrobocia w grudniu 2006 roku wynosił 15,5%, w kwietniu 2008 roku wynosił 10,1%, bezrobocie wykazuje tendencję spadkową.

Od kilku lat zauważa się w naszym mieście wzrost liczby osób starszych, ujemny wskaźnik urodzeń, tendencje wyjeżdżania z miasta, co w konsekwencji wpływa na systematyczny spadek liczby mieszkańców.

Ludność w Dąbrowie Górniczej jest zróżnicowana pod względem kulturowym. Przeważającą część mieszkańców stanowi ludność pochodząca z innych regionów kraju, którzy znaleźli tutaj dom i pracę w latach wznoszenia wielkich inwestycji takich jak „Huta Katowice” czy Koksownia „Przyjaźń”.

1.Organizowanie opieki nad dzieckiem do lat 3

Jedną z pierwszych form instytucjonalnych, która wspiera rodzinę z małym dzieckiem jest żłobek. Na terenie Dąbrowy Górniczej funkcjonuje 1 publiczny żłobek przy ul. Jaworowej, w ramach którego działa również filia przy Przedszkolu na ul. Tysiąclecia oraz 1 niepubliczny żłobek przy ul. Dąbskiego 17.

Żłobek jest publicznym zakładem opieki zdrowotnej prowadzącym gospodarkę finansową w formie jednostki budżetowej i finansowanym przez gminę Dąbrowa Górnicza. Zapewnia dzieciom do lat 3 opiekę i świadczenia zdrowotne.

Żłobek dysponuje 55 miejscami, w tym 20 miejsc w filii. Żłobek jest czynny od poniedziałku do piątku od 5³⁰ – 17⁰⁰ z wyjątkiem świąt.

Zakres działalności statutowej:

Podstawowym zadaniem żłobka jest udzielanie świadczeń zdrowotnych, które obejmują zakresem działania profilaktyczne i opiekę nad dziećmi poprzez:

- sprawowanie opieki zdrowotnej i wychowawczej nad dziećmi zdrowymi pozbawionymi opieki domowej w czasie pracy ich rodziców lub opiekunów,
- zapewnienie dzieciom warunków do prawidłowego rozwoju odpowiednio do ich wieku i potrzeb,
- zapewnienie warunków do prawidłowego rozwoju psychomotorycznego dzieci,
- zapewnienie wyżywienia zgodnie z gramaturą uwzględniającego obowiązujące normy żywieniowe, dbanie o jakość, smak i estetykę posiłków,
- zapewnienie odpowiedniej bielizny, środków czystości i środków do pielęgnacji,
- czuwanie nad rozwojem psychicznym i fizycznym dzieci poprzez badania i analizę stanu zdrowia, wagi, wzrostu, wydawanie rodzicom odpowiednich zaleceń,
- zapewnienie dzieciom warunków bytowania zbliżonych jak najbardziej do warunków domowych odpowiednio do ich potrzeb i możliwości placówki,
- zapewnienie opieki zdrowotnej, w szczególności nad dziećmi zakwalifikowanymi do grup dyspenseryjnych,
- zapobieganie zachorowaniom,
- wszechstronne rozwijanie indywidualnych zdolności ruchowych i manualnych dzieci odpowiednio do ich wieku, a także przygotowanie ich do życia w społeczeństwie,
- czuwanie nad bezpieczeństwem dzieci,
- kształtowanie czynnej postawy dzieci wobec własnego zdrowia i bezpieczeństwa oraz rozwijanie ich sprawności ruchowej,

Obecnie do Żłobka uczęszcza 55 dzieci. W pierwszej kolejności do Żłobka są przyjmowane dzieci z przyczyn społecznych.

Od 2008 roku w Dąbrowie Górniczej przy ul. Dąbskiego 17 funkcjonuje Niepubliczny Żłobek " Miś Uszatek", który posiada 32 miejsca. Żłobek ten jest zakładem opieki zdrowotnej wpisanym do rejestru Wojewody Śląskiego. Gmina dofinansowuje do pobytu jednego dziecka pochodzącego z Dąbrowy Górniczej 600,00 zł miesięcznie.

Placówki żłobkowe nie zabezpieczają wszystkich potrzeb mieszkańców miasta w zakresie opieki nad dzieckiem w wieku od 0 do 3 lat. Na miejsce w żłobkach oczekuje ok.50 dzieci.

Stąd ważnym zadaniem w tworzeniu efektywnego systemu opiekuńczego będzie zwiększenie ilości miejsc w Żłobku Miejskim.

2. Opieka nad dzieckiem w wieku przedszkolnym

Dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat opiekę i wychowanie zapewniają przedszkola. Przedszkola są placówkami oświatowymi działającymi w formie jednostek budżetowych, prowadzone i finansowane są przez gminę a nadzorowane przez Kuratorium Oświaty w Katowicach.

Do podstawowych zadań i celów przedszkoli należą w szczególności:

- wychowywanie dzieci, wspomaganie i ukierunkowywanie ich indywidualnego rozwoju,
- sprawowanie opieki nad dziećmi odpowiednio do potrzeb,
- troska o zdrowie i bezpieczeństwo dzieci,
- przygotowanie dzieci do podjęcia nauki w szkole,
- współdziałanie z rodziną,
- kompensowanie istniejących braków środowiskowych,

Na terenie Dąbrowy Górniczej funkcjonuje 20 samodzielnych przedszkoli (103 oddziały), a w 7 szkołach podstawowych i 1 zespole szkół funkcjonuje 17 oddziałów przedszkolnych. Łącznie do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych uczęszcza w roku szkolnym 2007/2008 – 2 860 dzieci. Szczegółową strukturę dzieci uczęszczających do przedszkoli przedstawia zamieszczona poniżej tabela.

Tabela Nr 2: Struktura dzieci uczęszczających do przedszkoli w roku szkolnym 2007/2008.

Liczba dzieci	3-letnie	4-letnie	5-letnie	6-letnie	Razem
przedszkola	480	582	631	832	2.525
oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	55	77	88	115	335
Razem	535	659	719	947	2 860

Rodzice dzieci korzystających w przedszkolu z wyżywienia ponoszą odpłatność ustaloną na podstawie Uchwały Rady Miejskiej Dąbrowy Górniczej, oraz opłatę za częściowe pokrycie kosztów przygotowania posiłków w wys. 60,00zł miesięcznie.

Na terenie Dąbrowy Górniczej funkcjonują 3 oddziały integracyjne – w Przedszkolu nr 20 oraz w Przedszkolu nr 29. Prowadzenie grup integracyjnych w tych przedszkolach przynosi wymierne efekty. Przebywanie dzieci zdrowych z niepełnosprawnymi ma wiele zalet, m.in. znosi bariery społeczne, uczy tolerancji w kontaktach dzieci z niepełnosprawnymi rówieśnikami. Przedszkola te dysponują wyspecjalizowaną kadrą pedagogiczną i odpowiednią bazą dydaktyczną, która umożliwia prowadzenie zajęć terapeutycznych.

Wszystkie przedszkola korzystają z fachowej pomocy Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Dąbrowie Górniczej. W razie potrzeby na prośbę dyrektora przedszkola odpowiedni specjalista Poradni, np. psycholog, pedagog lub logopeda diagnozuje dziecko na terenie placówki.

Liczba miejsc w dąbrowskich przedszkolach jest niewystarczająca, w roku 2007 na listę oczekujących na miejsce w przedszkolu wpisano 338 dzieci, a w oddziałach przedszkolnych 8 dzieci. Dlatego też w mieście winno się stwarzać warunki sprzyjające otwieraniu niepublicznych przedszkoli.

3. Opieka nad dzieckiem w wieku szkolnym

Na terenie Dąbrowy Górniczej funkcjonuje 65 placówek oświatowych, w tym:

- 19 szkół podstawowych (w tym siedem z oddziałami przedszkolnymi)
- 4 zespoły szkół (szkoła podstawowa i gimnazjum, w tym jeden z oddziałami przedszkolnymi)
- 4 samodzielne gimnazja
- 2 zespoły szkół ogólnokształcących (gimnazjum i liceum ogólnokształcące)
- 2 zespoły szkół specjalnych
- Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla Dzieci Słabo Widzących i Niewidomych
- 8 szkół ponadgimnazjalnych (3 samodzielne licea ogólnokształcące i 5 zespołów szkół zawodowych)
- Zespół Szkół Sportowych (Gimnazjum z Oddziałami Sportowymi i Liceum Sportowe)
- Zespół Szkół Plastycznych (Ogólnokształcąca Szkoła Sztuk Pięknych i Liceum Plastyczne)
- Zespół Szkół Muzycznych (Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. i Szkoła Muzyczna I st.)
- Poradnia Psychologiczna – Pedagogiczna
- Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej.

Łącznie do wszystkich typów szkół uczęszcza w roku szkolnym 2007/2008 15 654 uczniów, w tym:

-do szkół podstawowych	- 5 631 uczniów
-do gimnazjów	- 3 431 uczniów
-do szkół ponadgimnazjalnych, w tym dla dorosłych	- 5 541 uczniów
-do szkół specjalnych	- 513 uczniów
-do szkół artystycznych	- 538 uczniów.

3.1. Działalność świetlic szkolnych

Szkoły, oprócz realizacji podstawowego celu jakim jest edukacja i wychowanie dzieci i młodzieży, zapewniają również stosowną opiekę i dożywianie w świetlicach szkolnych.

W dąbrowskich szkołach podstawowych (oprócz Szkoły Podstawowej nr 35) i gimnazjach funkcjonują świetlice szkolne, które zapewniają uczniom opiekę, najczęściej od godz. 7⁰⁰ do godz. 16⁰⁰, ale jeśli istnieje taka potrzeba, dyrektorzy szkół wydłużają pracę świetlicy do godz. 16³⁰ lub 17⁰⁰.

Uczniowie mają możliwość korzystania z żywienia w postaci jedno lub dwudaniowego obiadu. Nauczyciele świetlic realizują zajęcia opiekuńczo-wychowawcze, służą uczniom pomocą podczas odrabiania prac domowych, sprawują opiekę nad dziećmi oczekującymi w świetlicy na powrót rodziców z pracy, umożliwiając im uczestnictwo w różnorodnych zajęciach świetlicowych takich jak np. gry i zabawy, zajęcia ruchowe, plastyczne, muzyczne, teatralne.

Oprócz zajęć świetlicowych, szkoły podstawowe i gimnazja oferują uczniom ofertę zajęć pozalekcyjnych.

Uczniowie szkół specjalnych mają również możliwość uczestniczenia w zajęciach pozalekcyjnych, np. ekologicznych, artystycznych, turystyczno-krajoznawczych i sportowych. Udział w zajęciach przyczynia się do rozwoju ich aktywności i zainteresowań.

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych biorą udział w zajęciach pozalekcyjnych zorientowanych głównie na poszerzenie wiedzy z poszczególnych przedmiotów maturalnych, a także rozwijających ich zainteresowania i umiejętności interpersonalne.

3.2. Opieka zdrowotna w szkołach

Placówki oświatowe (poza przedszkolami) nieodpłatnie użyczają gabinety lekarskie niepublicznemu zakładowi opieki zdrowotnej „Szkol.Med.Info”, który świadczy uczniom szkół profilaktyczną opiekę zdrowotną. Organizację oraz formy profilaktycznej opieki zdrowotnej określają przepisy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. Dodatkowo, uwzględniając specyfikę szkoły, gmina finansuje w niektórych szkołach zatrudnianie pielęgniarek szkolnych, tj. w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym dla Dzieci Słabo Widzących i Niewidomych, Zespole Szkół Specjalnych nr 5 i Zespole Szkół Specjalnych nr 6.

Od 2000 roku w naszym mieście prowadzone są badania przesiewowe i gimnastyka korekcyjna dla uczniów. W roku szkolnym 2007/2008, podobnie jak w poprzednim roku szkolnym, uczniowie szkół prowadzonych przez gminę korzystają z zajęć gimnastyki korekcyjnej realizowanych w ramach „Gminnego programu zajęć gimnastyki korekcyjnej dla dzieci i uczniów uczęszczających do dąbrowskich przedszkoli i szkół”. Zajęcia prowadzone są przez nauczycieli wychowania fizycznego z kwalifikacjami do prowadzenia gimnastyki korekcyjnej. Odbývają się one w wytypowanych placówkach dysponujących odpowiednio wyposażoną bazą sportową, tj. w Szkole Podstawowej nr 5, 20, 31, Zespole Szkół nr 2, 3 i 4, wg ustalonych przez dyrektorów szkół harmonogramów z uwzględnieniem organizacji pracy szkoły. Zajęcia gimnastyki prowadzone są w grupach ćwiczeniowych liczących od 10 do 15 uczniów. Każda grupa realizuje tygodniowo 2 godz. zajęć na sali gimnastycznej i 2 godz. zajęć na basenie.

W roku szkolnym 2007/2008 w zajęciach gimnastyki korekcyjnej w 55 grupach ćwiczeniowych uczestniczyło 825 uczniów dąbrowskich placówek.

Od kilku lat wśród uczniów dąbrowskich szkół podstawowych prowadzone są badania przesiewowe pod kątem wykrywania wad postawy ciała.

3.3. Pomoc materialna udzielana uczniom i słuchaczom

Na mocy Uchwały Nr XL/762/05 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 27 kwietnia 2005r. uczniom i słuchaczom zamieszkałym na terenie naszego miasta może być udzielona pomoc materialna o charakterze socjalnym. Pomoc ta ma formę stypendium szkolnego lub zasiłku szkolnego.

Stypendium może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Miesięczna wysokość dochodu, uprawniająca do ubiegania się o stypendium, nie może przekroczyć kwoty 351,00 zł. Wysokość stypendium ustala się indywidualnie w zależności od sytuacji materialnej ucznia lub słuchacza i wynosi ono miesięcznie odpowiednio 80,00 zł, 96,00 zł lub 112,00 zł.

3.4. Opieka i pomoc dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej

W Zespole Szkół Specjalnych nr 5 oraz Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym dla Dzieci Słabo Widzących i Niewidomych, na podstawie opinii wydawanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, prowadzone jest wczesne wspomaganie rozwoju obejmujące dzieci w wieku od 0 do rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej.

Do niektórych placówek oświatowych w Dąbrowie Górniczej uczęszczają również dzieci niepełnosprawne.

Przedszkole nr 20

Prowadzi dwie grupy integracyjne, do których uczęszczają dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego.

Do oddziałów integracyjnych tego przedszkola w roku szkolnym 2006/2007 uczęszczało 7 dzieci niepełnosprawnych, w roku szkolnym 2007/2008 – również 7.

W przedszkolu dzieci korzystają z pomocy psychologa, logopedy i rewalidanta, uczestnicząc w zajęciach indywidualnych z każdym ze specjalistów.

Przedszkole nr 29

W oddziale integracyjnym w roku szkolnym 2006/2007 było 4 dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, a w roku szkolnym 2007/2008 w oddziale integracyjnym jest 5 takich dzieci.

W przedszkolu dzieci korzystają z pomocy psychologa, logopedy i rewalidanta.

Szkoła Podstawowa nr 20

W roku szkolnym 2006/2007 prowadzone były 2 oddziały integracyjne, do których uczęszczało 10 uczniów ze skierowaniem do kształcenia specjalnego.

W roku szkolnym 2007/2008 prowadzone są w tej placówce 3 oddziały integracyjne, do których uczęszcza 14 uczniów ze skierowaniem do kształcenia specjalnego.

Uczniowie korzystają z zajęć rewalidacyjnych, terapeutycznych, logopedycznych i rehabilitacyjnych. Szkoła w bieżącym roku szkolnym otrzymała specjalistyczny sprzęt do terapii logopedycznej współfinansowany przez Unię Europejską (EFS), który wykorzystywany jest do pracy z dziećmi.

V Liceum Ogólnokształcące:

W oddziałach integracyjnych tej placówki w roku szkolnym 2006/2007 było 21 osób, zaś w roku szkolnym 2007 / 2008 – 19 osób. Uczniowie ci pozostają pod opieką rewalidantów i rehabilitantów.

Zespół Szkół Specjalnych nr 5:

W roku szkolnym 2006/2007 w 22 oddziałach tej szkoły było 140 uczniów, zaś w roku szkolnym 2007/2008 w 23 oddziałach uczy się 159 dzieci.

Rehabilitacją ruchową objętych jest 91 uczniów. Terapia ruchowa odbywa się w zależności od potrzeb i stanu funkcjonalnego dziecka od 1 do 3 godzin tygodniowo.

W ramach tych zajęć dzieci korzystają na sali terapeutycznej z:

- metody Bobath (z wykorzystaniem sekwencji rozwojowej),
- terapii SI (integracji sensoryczno-motorycznej),
- metody PNF.

Rehabilitacja wspomagana jest środkami dodatkowymi:

-fizykoterapią (tonoliza, Viofor, TENS, Laser, inhalacje, sollux, kąpiele wirowe:całkowite i częściowe),

- plastrowaniem (KINESIOTAPING) grup mięśniowych w celu korekcji i wspomagania.

W ramach rewalidacji uczniowie uczestniczą w zajęciach gimnastyki korekcyjnej. Grupa około 40 uczniów korzysta także z metody EEG Biofeedback.

Zespół Szkół Specjalnych nr 6:

W roku szkolnym 2006/2007 do szkoły uczęszczało 161 osób, a w roku szkolnym 2007/2008 uczęszcza 145 osób.

Możliwości w zakresie rehabilitacji:

- zajęcia rewalidacyjne o charakterze korekcyjnym i kompensacyjnym,
- terapia logopedyczna,
- gimnastyka korekcyjna,
- socjoterapia i psychoedukacja,

- elementy psychoterapii,
- inne formy terapii (w miarę możliwości finansowych), w tym szczególnie hipoterapia,
- poradnictwo i psychoedukacja dla rodziców.

Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla Dzieci Słabo Widzących i Niewidomych:

Do Ośrodka w roku szkolnym 2006/2007 uczęszczało 216 wychowanków, a w roku szkolnym 2007/2008 uczęszcza 206 wychowanków. Uczniowie (wg indywidualnych potrzeb) mają pełną możliwość korzystania z rewalidacji i rehabilitacji.

Warsztat Terapii Zajęciowej

W środowisku dziecięco – młodzieżowym działają również stowarzyszenia. Jednym z nich jest Dąbrowskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte serca” (Dąbrowa Górnicza, ul. Gwardii Ludowej 107). Stowarzyszenie to prowadzi Warsztat Terapii Zajęciowej, w którym uczestniczą również osoby poniżej 26 roku życia.

Celem Warsztatu Terapii Zajęciowej jest rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych. Forma rehabilitacji ustalana jest w oparciu o Indywidualny Program Terapii poprzez oddziaływanie terapeutów. W Warsztacie prowadzone są od poniedziałku do piątku zajęcia terapeutyczne w 9 pracowniach, w których uczestniczą 54 osoby niepełnosprawne, w tym około 20 poniżej 26 roku życia. Rehabilitacja poprzez terapię zajęciową odbywa się w zakresie:

- pracowni informatycznej,
- pracowni gospodarstwa domowego,
- pracowni malarstwa, grafiki i witrażu,
- pracowni szycia, haftu i makramy,
- pracowni tkackiej,
- pracowni konserwatorskiej i metaloplastyki,
- pracowni stolarstwa i wikliny,
- pracowni ceramiki,
- pracowni papieroplastyki.

Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” jest placówką działającą na rzecz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Do placówki przyjmowane są osoby w oparciu o orzeczenie Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Wśród uczestników Warsztatów „Otwarte Serca” są osoby niepełnosprawne, które nie rokują podjęcia zatrudnienia. Dla tych osób właściwe byłoby skierowanie do świetlic terapeutycznych, tym samym uległby skróceniu okres oczekiwania na miejsce w Warsztacie dla osób rokujących w przyszłości zatrudnienie.

W ramach zajęć cyklicznych Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” oferuje szereg działań prowadzonych przez psychologów, rehabilitanta i pielęgniarkę.

Uczestnicy objęci są zajęciami z zakresu: psychoedukacji, edukacji seksualnej, treningu zawodowego, praktyk zawodowych, basenu, choreoterapii, hipoterapii, teatroterapii, treningu ekonomicznego i treningu lekowego. Kadra terapeutyczna Warsztatu pomaga uczestnikom w procesie leczenia w zakresie pośredniczenia w konsultacjach medycznych.

Terapeuci ściśle współpracują z rodzinami osób niepełnosprawnych. Wspólnie ustalane są Indywidualne Programy Rehabilitacji. Rodzice i opiekunowie włączeni są w przebieg rehabilitacji poprzez indywidualne konsultacje z kadrą terapeutyczną Warsztatu Terapii Zajęciowej.

Dąbrowskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych organizuje również imprezy kulturalne, sportowe i wycieczki, w których biorą udział oprócz uczestników Warsztatu również rodzice i opiekunowie uczestników, a także dzieci i osoby niepełnosprawne spoza placówki.

4. Pomoc dziecku i rodzinie prowadzona przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną

Wszystkie placówki oświatowe korzystają z fachowej pomocy Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Dąbrowie Górniczej, która jest instytucją wspierającą i pomocową dla dzieci i młodzieży.

Z pomocy Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej mogą korzystać dzieci i młodzież w wieku od 0 do ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej oraz ich opiekunowie, a także nauczyciele, wychowawcy szkół, przedszkoli i innych placówek oświatowo-wychowawczych z terenu gminy Dąbrowa Górnicza.

Do zadań Poradni należy:

- wspomaganie wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży, efektywności uczenia się, nabywania i rozwijania umiejętności interpersonalnych,
- profilaktyka uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka,
- terapia psychologiczna, pedagogiczna i logopedyczna dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwojowymi i zachowaniami dysfunkcyjnymi,
- wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny,
- pomoc uczniom w dokonaniu wyboru kierunku kształcenia, zawodu i planowania kariery zawodowej,
- prowadzenie edukacji prozdrowotnej wśród uczniów, rodziców i nauczycieli,
- pomoc rodzicom i nauczycielom w diagnozowaniu i rozwijaniu potencjalnych możliwości oraz mocnych stron uczniów,
- wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji szkoły,
- udzielanie pomocy specjalistycznej dzieciom i młodzieży niewidomej, słabo widzącej, niesłyszącej, słabo słyszącej, z autyzmem oraz ich rodzicom.

Zadania Poradni realizowane są poprzez diagnozę, terapię, konsultacje, działalność psychoedukacyjną i informacyjną, działalność profilaktyczną, interwencje w sprawie dzieci i młodzieży.

Główne przyczyny szukania pomocy u pracowników Poradni to trudności w nauce, problemy emocjonalne i wychowawcze oraz problemy z pogranicza psychologii i psychiatrii, logopedyczne i inne.

W ramach pomocy dzieciom i rodzinie Poradnia prowadzi zajęcia profilaktyczne i terapeutyczne dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

Ponadto, we wszystkich dąbrowskich placówkach zatrudnieni są pedagodzy, a w niektórych również psychologowie i logopedzi. W ramach pracy psychologiczno-pedagogicznej nauczyciele rozpoznają środowisko rodzinne uczniów, zapobiegają trudnościom w nauce i niepowodzeniom szkolnym oraz społecznemu niedostosowaniu dzieci i młodzieży, wspomagają rodziców w ubieganiu się o pomoc materialną dla uczniów, kontrolują realizację obowiązku szkolnego,

prowadzą zajęcia profilaktyki antyalkoholowej i zapobiegania narkomanii, prowadzą zajęcia preorientacji zawodowej dla uczniów oraz zajęcia pedagogizacji rodziców.

Ogólna liczba dzieci i młodzieży przyjętych przez tę placówkę w ramach diagnozy psychologicznej, pedagogicznej lub logopedycznej w roku szkolnym 2006/2007 wyniosła 2510. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Dąbrowie Górniczej prowadzi wszechstronną działalność wspierającą i pomocową kierowaną przede wszystkim do dzieci i młodzieży. Formy tej działalności prezentuje Tabela Nr 3.

W roku szkolnym 2006/2007 Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna podjęła do realizacji nową formę pomocy grupowej – zajęcia profilaktyczne dla dzieci w wieku przedszkolnym „Bezpieczny dotyk”.

Tabela Nr 3: Grupowe formy pomocy prowadzone przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną.

Rodzaj zajęć:	Liczba dzieci objętych grupowymi formami pomocy	
	w roku szkolnym 2005/2006	w roku szkolnym 2006/2007
Zajęcia wspomagające rozwój dzieci w wieku od 3 do 6 lat	332	207
Zajęcia integracyjne (w: przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych)	2.647	2.537
Zajęcia antystresowe (w: szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych)	1.483	1.074
Zajęcia z zakresu profilaktyki agresji oraz rozwijania umiejętności społecznych (w: przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych)	1.896	1.612
Zajęcia profilaktyczne – uzależnienia, HIV, zaburzenia łaknienia (gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne)	802	724
Zajęcia profilaktyczne dla dzieci w wieku przedszkolnym (bezpieczny dotyk)	-	119
Razem:	7.160	6.273

Tabela Nr 4: Terapia indywidualna prowadzona przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną.

Rodzaje terapii	Liczba osób objętych terapią	
	w roku szkolnym 2005/2006	w roku szkolnym 2006/2007
Terapia dla uczniów zagrożonych uzależnieniami	29	31
Terapia psychologiczna	154	120
Terapia logopedyczna	356	356
Razem:	539	507

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna prowadzi również zajęcia z uczniami zdolnymi (8 osób) oraz zajęcia aktywizujące wybór zawodu (131 osób).

Dzieci i młodzież brały udział w badaniach przesiewowych słuchu w ramach programu „Słyszę” (165 osób).

Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna udziela pomocy rodzicom poprzez prowadzenie warsztatów umiejętności wychowawczych, prelekcji, punktów konsultacyjnych, terapii rodzin, grup wsparcia, Akademii dla Rodziców oczekujących dziecka.

Z tej formy pomocy skorzystało w roku szkolnym 2006/2007 – 389 rodziców.

5.Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej

W Sądzie Rejonowym w Dąbrowie Górniczej zatrudnionych jest 5 kuratorów zawodowych do spraw rodzinnych i nieletnich, którzy realizują zadania w Sądzie oraz w terenie. Kuratorzy wykonują swoje obowiązki zgodnie z zasadami Ustawy o kuratorach sądowych, Ustawy o Postępowaniu z Nieletnimi, Kodeksu Postępowania Cywilnego, Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego, Prawa o Ustroju Sądów Powszechnych, Regulaminu urzędowania sądów powszechnych i innych.

Członkowie zespołów kuratorów rodzinnych prowadzą pracę wychowawczo-resocjalizacyjną na terenie Dąbrowy Górniczej i jej dzielnic z przyległościami oraz na terenie Sławkowa.

Szczególne zadania kuratorów zawodowych w pracy terenowej, to przeprowadzanie wywiadów środowiskowych:

-w postępowaniu przygotowawczym (wywiady środowiskowe do spraw: o wydanie zarządzeń opiekuńczo-wychowawczych, o demoralizację nieletnich, o czyny karalne nieletnich, o pozbawienie władzy rodzicielskiej, o ustanowienie rodziny zastępczej, o ustanowienie opieki prawnej dla małoletnich, dla osób całkowicie lub częściowo ubezwłasnowolnionych, o uregulowanie kontaktów z małoletnimi, o rozwód). W 2007 roku kuratorzy zawodowi przeprowadzili 955 wywiadów środowiskowych w postępowaniu przygotowawczym i opisali je w sprawozdaniach.

W postępowaniu wykonawczym do zadań kuratorów należą:

- sprawowanie nadzorów kuratora nad nieletnimi, wobec których Sąd zastosował środek wychowawczy w postaci nadzoru kuratora sądowego,
- nadzoru kuratora nad ograniczoną władzą rodzicielską rodziców nad małoletnim,
- nadzór merytoryczny nad sprawami rodzin zastępczych,
- nadzór ogólny nad osobami całkowicie lub częściowo ubezwłasnowolnionymi

W postępowaniu wykonawczym (sprawy nadzoru kuratora sądowego nad ograniczoną władzą rodzicielską oraz nieletnimi), kuratorzy zawodowi współpracują z 35 kuratorami społecznymi do spraw rodzinnych.

W 2007r. łączna liczba środków probacji prowadzonych przez kuratorów zawodowych wynosiła 811 sprawy:

- nadzory kuratora sądowego to 304 sprawy,
- małoletni umieszczeni w rodzinach zastępczych – 162 sprawy,
- małoletni, wobec których prowadzona jest opieka prawna – 51 spraw,
- opieka prawna nad osobami całkowicie lub częściowo ubezwłasnowolnionymi – 230 spraw,
- umieszczenie małoletnich w placówkach

opiekuńczych – 47 spraw,

Sędziowie do spraw Rodzinnych i Nieletnich Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej orzekali w 2007 roku w 146 sprawach nieletnich, w tym w 134 sprawach o demoralizację.

Na podstawie art.6 Ustawy o Postępowaniu z Nieletnimi Sąd zastosował wobec nieletnich następujące środki wychowawcze i poprawcze:

- nadzór rodziców lub opiekunów
- nadzór osoby godnej zaufania
- nadzór kuratora sądowego
- umieszczenie w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym
- umieszczenie w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii
- umieszczenie w zakładzie poprawczym

Wydane przez Sąd orzeczenia dotyczące kwestii opiekuńczych w 2007 roku (sprawy, w których występuje przemoc w rodzinie, znęcanie fizyczne, psychiczne, agresja, prostytutka, nadużywanie alkoholu, zaniedbywanie małoletnich, porzucenie i inn.) to 158 spraw, w wyniku których podjęto:

- postanowienia o pozbawieniu władzy rodzicielskiej
- postanowienia o zawieszeniu władzy rodzicielskiej
- postanowienia o ograniczeniu władzy rodzicielskiej

Kuratorzy zawodowi kontynuują współpracę z instytucjami świadczącymi pomoc rodzinom, nieletnim oraz z placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, w których przebywają małoletnie dzieci z terenu Dąbrowy Górniczej. Kuratorzy biorą udział w komisjach rekrutacyjnych w placówkach w ościennych miejscowościach (Mysłowice, Sosnowiec, Będzin, Rybnik) oraz ściśle współpracują z Placówką Opiekuńczo-Wychowawczą w Dąbrowie Górniczej. Ponadto, realizują postanowienia Sądu o odebraniu małoletnich podlegających władzy rodzicielskiej i umieszczeniu w placówkach opiekuńczych, pogotowiach rodzinnych, zarówno w trybie natychmiastowym jak i zwykłym.

Kuratorzy do spraw rodzinnych i nieletnich współpracują z placówkami, organizacjami, które zajmują się opieką, wychowaniem, resocjalizacją, leczeniem i świadczeniem pomocy społecznej w środowisku (policja, poradnie uzależnień, szkoły każdego szczebla, kluby AA, ochotnicze hufce pracy, urząd pracy, schroniska dla bezdomnych, placówki opiekuńcze, pomoc społeczna) zgodnie z potrzebami – art.109 &2 pkt 5 i 4 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego. Od kilku lat kuratorzy zawodowi uczestniczą aktywnie w organizowanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości Tygodniu Pomocy Ofiarom Przestępstw, pełniąc dyżury w Sądzie, a nadto każdorazowo, w codziennej pracy z podopiecznymi udzielają podstawowych porad prawnych.

6.Opieka nad dzieckiem i rodziną realizowana przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

6.1.Charakterystyka środowiska klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

W 2007r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej objął różnorodnymi formami pomocy 7 310 osób w 2 600 rodzinach, co stanowi 5,64% ogólnej liczby mieszkańców. W tej liczbie rodzin 798 to rodziny wychowujące łącznie 3 454 dzieci. Wśród nich 48,5% stanowią rodziny wychowujące 1 lub 2 dzieci, natomiast rodziny wielodzietne (powyżej 3 dzieci) to 51,5%. W 520 niepełnych rodzinach będących klientami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

wychowywanych jest 1 690 dzieci.

Szczegółową strukturę rodzin objętych pomocą społeczną w 2007 roku przedstawia tabela:

Tabela nr 5

Wyszczególnienie	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach
	1	2
Rodziny ogółem	2600	7 310
O liczbie osób: 1	844	844
2	418	836
3	499	1 497
4	464	1 856
5	232	1 160
6 i więcej	143	1 117
W tym rodziny z dziećmi ogółem	798	3 454
O liczbie dzieci: 1	270	863
2	307	1 289
3	141	740
4	50	320
5	17	125
6	6	48
7 i więcej	7	69
Rodziny niepełne ogółem	520	1 690
O liczbie dzieci: 1	239	610
2	114	347
3	104	399
4 i więcej	63	307
Rodziny emerytów i rencistów	57	189
O liczbie osób: 1	9	9
2	8	16
3	15	45
4 i więcej	25	119

Wśród najistotniejszych przyczyn ubiegania się o pomoc społeczną w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej występują: ubóstwo, bezrobocie, sytuacje kryzysowe, niepełnosprawność. Aż 83% rodzin jako przyczynę swej trudnej sytuacji życiowej wskazało ubóstwo, 70% rodzin – bezrobocie, 31,5% - sytuacje kryzysowe, 26,7% - niepełnosprawność, 8% - przemoc w rodzinie, 5% - bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych.

Dane obrazujące przyczyny udzielania pomocy społecznej w 2007r przedstawia tabela:

Tabela nr 6

Powody trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach
0	1	3
Ubóstwo	2 172	6 522
Sieroctwo	3	4
Bezdomność	130	145
Potrzeba ochrony macierzyństwa	62	291
W tym: wielodzietność	3	193
Bezrobocie	1 821	5 653
Niepełnosprawność	694	1 361

Długotrwała lub ciężka choroba	47	116
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego- ogółem	13	593
W tym: rodziny niepełne rodziny wielodzietne	100	387
	39	247
Przemoc w rodzinie	214	635
Alkoholizm	123	383
Narkomania	1	1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	12	19
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo- wychowawcze	8	8
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	0	0
Zdarzenia losowe	3	7
Sytuacja kryzysowa	820	2 189
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0

Najbardziej powszechne dysfunkcje wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej to ubóstwo oraz bezrobocie. Nieumiejętność samodzielnego zdobywania środków finansowych ma ogromny wpływ na niski standard życia tych rodzin a w konsekwencji pozostają niezaspokojone podstawowe potrzeby rodziny tj. żywność, odzież, środki czystości.

Drugą najczęściej wskazywaną przyczyną jest bezrobocie, które często jest wynikiem tzw. „wyuczonej bezradności” spowodowanej długotrwałym korzystaniem ze świadczeń społecznych (czasami od kilku pokoleń), bądź też innymi dysfunkcjami w postaci uzależnień od alkoholu, narkotyków i innych.

Kolejnym powodem trudnej sytuacji życiowej dąbrowskich rodzin są sytuacje kryzysowe.

Z tego powodu w 2007 roku pracownicy Ośrodka Interwencji Kryzysowej interweniowali 820 razy.

Od kilku lat zauważalny jest wzrost liczby rodzin, które w sposób rażący zaniedbują obowiązki opiekuńczo – wychowawcze wobec dzieci , ale również wobec osób starszych, niepełnosprawnych co jest dominującą przyczyną interwencji.

Jednocześnie wzrasta świadomość i wrażliwość społeczeństwa na tego typu zachowania, konsekwencją czego jest znaczny wzrost liczby umieszczeń dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych lub zastępczej opiece rodzinnej.

6.2. Ognisko Wychowawcze przy Placówce Opiekuńczo- Wychowawczej

Ognisko Wychowawcze funkcjonuje w ramach placówki opiekuńczo - wychowawczej zapewniając opiekę częściową dla 90 dzieci, jego oddziały mieszczą się w następujących szkołach:

- Szkole Podstawowej nr 16 przy ul. Konopnickiej
- Szkole Podstawowej nr 18 przy ul. Al. Piłsudskiego
- Szkole Podstawowej nr 31 przy ul. Al. Zwycięstwa.

Oddziały funkcjonują od godz. 13⁰⁰ do godz. 19⁰⁰ i zapewniają dwa posiłki dla wychowanków – obiad i podwieczerek. Dzieci kierowane są do nich przez pedagoga szkolnego.

Działania Ogniska Wychowawczego skierowane są głównie do dzieci z rodzin dysfunkcyjnych,

w których występuje długotrwałe bezrobocie, niewydolność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz problemy alkoholowe i zjawiska przemocy w rodzinie.

U dzieci kierowanych do Ogniska Wychowawczego rozpoznawane są zaburzenia zachowania, deficyty szkolne, zagrożenie alkoholizmem, współuzależnienie, zaburzenia zachowań społecznych, mowy, zagrożenie przestępczością oraz przemocą psychiczną i fizyczną.

Główne działania podejmowane przez Ognisko Wychowawcze wobec dziecka a także rodziny to pedagogizacja rodziców, poradnictwo i terapia psychologiczno - pedagogiczna, praca socjalna z rodziną w środowisku, permanentna praca wychowawcza.

Działania prowadzone są zgodnie z założeniami programów pracy psychologa, pedagoga, pracownika socjalnego a także programem placówki, planem pracy opiekuńczo-wychowawczej i autorskimi programami uzupełniającymi.

W stosunku do dzieci Ognisko Wychowawcze prowadzi diagnozę psychologiczno-pedagogiczną, terapię indywidualną, terapię grupową, wyrównuje deficyty szkolne, prowadzi zajęcia rozwojowe (plastyczne, sportowe, kulturalne, przyrodniczo-ekologiczne, kółka zainteresowań) , promuje zachowania społecznie akceptowane, prowadzi terapie promujące pozytywny model rodziny.

6. 3 Świetlice środowiskowe prowadzone przez organizacje pozarządowe

Świetlica środowiskowa dla dzieci z programem profilaktycznym od 7 do 15 lat z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Adres: Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 2 w Dąbrowie Górniczej ul. Prusa 3.

Dni i godziny pracy: od poniedziałku do piątku w godzinach od 16 do 20, sobota od 9-13
Zapewnia jeden posiłek dziennie.

Realizator: Fundacja Godne Życie Dąbrowa Górnicza ul. Gwardii Ludowej 107.

Ponadto Fundacja „Godne Życie” prowadzi zajęcia dla dzieci i młodzieży w pracowniach: plastycznych, modelarstwa, komputerowej, gospodarstwa domowego, prowadzi także zajęcia korekcyjno-kompensacyjne z języka niemieckiego.

Świetlica środowiskowa dla dzieci i młodzieży z programem aktywizacji uczestników wraz z punktem konsultacyjnym dla rodziców.

Adres: Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 3 w Dąbrowie Górniczej Strzemieszycach ul. Obrońców Pokoju 7.

Dni i godziny pracy: od poniedziałku do piątku w godzinach od 15 do 19, sobota od 9-13
Zapewnia jeden posiłek dziennie.

Realizator: Stowarzyszenie Epsilon Bielsko-Biała ul. Łukasińskiego 47.

Świetlica środowiskowa z programem profilaktyczno - wychowawczym dla dzieci i młodzieży od lat 11 do 12, zaniedbanych wychowawczo, posiadających deficyt w zakresie socjalizacji, zagrożonych demoralizacją, przejawiających zaburzenia w sferze przystosowawczej, z rodzin dysfunkcyjnych, ubogich, które nie zapewniają im podstawowych potrzeb psychospołecznych co często prowadzi do negatywizmu i niepowodzeń szkolnych.

Adres: Dąbrowa Górnicza ul. Dąbskiego 17

Dni i godziny pracy: wtorek- piątek od 15 do 19, sobota od 9 do 13.
Zapewnia jeden posiłek dziennie.

Realizator: Międzyszkolny Uczniowski Klub Piłkarski Dąbrowa Górnicza ul. Konopnickiej 29.

Zarówno opieka doraźna realizowana przez Ognisko Wychowawcze jak również prowadzone przez organizacje pozarządowe świetlice środowiskowe nie zaspakajają wszystkich potrzeb w zakresie opieki nad dziećmi i młodzieżą. Nadal pozostają dzielnice miasta , w których tego typu ośrodki wsparcia nie funkcjonują. Stąd należałoby tego typu ofertę przedstawić również dzieciom w innych dzielnicach.

7.Opieka nad dzieckiem pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej

7.1 Rodziny zastępcze

Dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej zapewnia się opiekę i wychowanie w formie instytucjonalnej lub pozainstytucjonalnej.

Rodzina zastępcza jest alternatywą dla instytucjonalnej formy opieki nad dzieckiem i związana jest z sytuacją kiedy konieczna jest ingerencja w sferę władzy rodzicielskiej a jej skutkiem jest tymczasowe, bądź długoterminowe oddzielenie dziecka od rodziny naturalnej.

Rodzina zastępcza zapewnia dziecku warunki rozwoju i wychowania odpowiednie do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju poprzez:

- stworzenie odpowiednich warunków bytowych,
- dostarczenie możliwości rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego dziecka,
- zaspokojenie indywidualnych potrzeb dziecka,
- zapewnienie właściwej edukacji i rozwoju dziecka,
- zorganizowanie odpowiednich warunków do wypoczynku,
- organizację czasu wolnego,

Zadania te realizuje Zespół ds. Opieki nad Dzieckiem i Rodziną przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej. Do celów szczegółowych opieki nad dzieckiem i rodziną należy:
-zagwarantowanie dzieciom i młodzieży właściwych warunków opiekuńczo-wychowawczych poprzez umieszczanie w formach opieki najbardziej zbliżonych do środowiska rodzinnego lub formach instytucjonalnych,
-reintegracja rodziny i ponowne podjęcie funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodzinę naturalną dziecka po przezwyciężeniu problemów życiowych stanowiących przyczynę umieszczenia dziecka poza rodziną oraz odtworzeniu i wzmocnieniu funkcji rodziny naturalnej.

Rodziny zastępcze są objęte wsparciem i pomocą pracownika socjalnego w rozwiązywaniu ewentualnych problemów opiekuńczo-wychowawczych. Działania pracowników socjalnych mają w tym przypadku na celu diagnozę sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz ustalenie zakresu wsparcia koniecznego dla prawidłowego funkcjonowania rodziny zastępczej.

W odniesieniu do rodzin naturalnych praca socjalna polega najpierw na opracowaniu diagnozy-oceny sytuacji tych rodzin, a następnie na określeniu planu działania i ich realizacji.

W 2007 roku funkcjonowały na terenie Dąbrowy Górniczej ogółem 177 rodziny zastępcze, w tym 26 rodzin niespokrewnionych. We wszystkich rodzinach zastępczych umieszczonych zostało 208 dzieci. Poza terenem naszego miasta w rodzinach zastępczych umieszczonych jest 21 dzieci, które pochodzą z Dąbrowy Górniczej.

W roku 2007 pomocą objęto również 67 pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych i placówek. Pomoc ta ma na celu życiowe usamodzielnienie oraz integrację wychowanków ze środowiskiem. Formy działań, podejmowane dla usamodzielnienia wychowanków prezentuje Tabela Nr 7.

Tabela Nr 7: Działania podejmowane przez MOPS dla usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem wychowanków rodzin zastępczych i placówek.

Formy działań	Liczba osób	
	2006 rok	2007 rok
Udzielenie pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki	89	209
Udzielenie jednorazowej pomocy pieniężnej przeznaczonej na usamodzielnienie	4	10
Udzielenie pomocy pieniężnej przeznaczonej na zagospodarowanie	5	7
Praca socjalna	65	67
Udzielenia schronienia w mieszkaniu chronionym	5	8

Jak wynika z Tabeli Nr 7, w ramach usamodzielniania pełnoletnich wychowanków zastępczych form opieki nad dzieckiem, najczęstsze działania, zarówno w 2006 jak i 2007 roku to: pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki oraz praca socjalna.

Stosunkowo niewielu osobom udzielono jednorazowej pomocy pieniężnej przeznaczonej na usamodzielnienie oraz zagospodarowanie.

Tut. Ośrodek zapewnia również dzieciom całodobową opiekę w zawodowych rodzinach zastępczych o charakterze pogotowia rodzinnego i zawodowych rodzinach zastępczych wielodzietnych.

W 2007r. funkcjonowały 2 pogotowia rodzinne i 2 zawodowe rodziny zastępcze wielodzietne, w których umieszczono w sumie 18 dzieci.

Zespół ds. Opieki nad Dzieckiem i Rodziną realizuje również postanowienia sądu dotyczące umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i poszukuje długoterminowych rodzin zastępczych i rodzin adopcyjnych, które przejęłyby opiekę nad dzieckiem.

Ponadto, w przypadkach kiedy nie jest możliwe skierowanie dziecka do placówki na naszym terenie z powodu braku miejsc, wnioskujemy do innych powiatów o wydanie skierowań do placówek położonych na ich terenie. W wyniku realizacji takich wniosków w 2007 roku umieszczono na terenie innych powiatów 19 dzieci.

W naszym mieście nie ma wystarczającej liczby rodzin zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem, a także chętnych osób do prowadzenia rodzin zastępczych zawodowych o charakterze pogotowia rodzinnego, rodziny wielodzietnej lub rodziny specjalistycznej. W związku z powyższym na bieżąco podejmowane są działania mające na celu promowanie rodzicielstwa zastępczego oraz działania zmierzające do utworzenia Rodzinnego Domu Dziecka.

7.2. Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Dąbrowie Górniczej

Dziecko pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej może być umieszczone w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej, która zapewnia mu opiekę i wychowanie oraz zaspokaja niezbędne potrzeby bytowe i rozwojowe.

Na terenie Dąbrowy Górniczej przy ul. Jasnej 29 działa jedna w mieście tego typu placówka opiekuńczo-wychowawcza. Placówka działa w formie jednostki budżetowej. Realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej. Zapewnia ona opiekę dzieciom z rodzin niewydolnych wychowawczo z terenu Dąbrowy Górniczej. Placówka zaspokaja niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, emocjonalne, społeczne, religijne, a także zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych i kształcenia na poziomie obowiązujących standardów opieki.

W roku 2007 umieszczono w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej w Dąbrowie Górniczej 26 dzieci.

Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza jest placówką typu socjalizacyjnego, do której przyjmowane są dzieci na podstawie postanowień sądowych oraz skierowań z MOPS. Dzieci

przebywają w Placówce do 18 roku życia lub do zmiany postanowienia Sądu. Po uzyskaniu pełnoletności mogą pozostać w placówce na ich wniosek do ukończenia szkoły rozpoczętej przed uzyskaniem pełnoletności na zasadach określonych umową cywilną z dyrektorem placówki.

Najczęstszymi przyczynami umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej są takie dysfunkcje rodziny jak alkoholizm, brak pracy, zubożenie, niewydolność wychowawcza, rozbięcie rodziny, przemoc w rodzinie.

Wśród dzieci trafiających do Placówki rozpoznaje się następujące dysfunkcje : zaburzenie zachowania, brak zaspokojonych podstawowych potrzeb emocjonalnych, brak poczucia bezpieczeństwa , niska samoocena , labilność emocjonalna, mieszane zaburzenia zachowania i emocji, upośledzenie umysłowe, alkoholowy zespół płodowy, zaburzenia opozycyjno-buntownicze, zespołu nadpobudliwości psychoruchowej z deficytem uwagi.

Rozpoznane są także zaniedbywania zdrowotne tj. brak szczepień ochronnych i bilansów zdrowia, brak diagnostyki leczenia specjalistycznego, obniżenie odporności, niedożywienie dzieci, brak badań podstawowych.

Kadra Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej podejmuje liczne działania na rzecz dzieci, takie jak:

- terapia indywidualna,
- grupowe zajęcia terapeutyczne,
- zajęcia profilaktyczne,
- zajęcia kompensacyjno-korekcyjne,
- elementy terapii rodzinnej,
- poszukiwanie rodzin zastępczych i adopcyjnych,
- czasowe umieszczanie wychowanków w ośrodkach dostosowanych do ich potrzeb (lecniczo-rehabilitacyjnych, terapeutycznych, szkolno-wychowawczych, OHP),
- motywowanie do udziału w zajęciach rozwijających zainteresowania i mocne strony dziecka zarówno na terenie placówki, jak i poza nią,
- diagnoza medyczna i wynikające z niej działania lecznicze i profilaktyka

a także:

- poznawanie sytuacji rodzinno-bytowej, indywidualne ustalanie przyczyn trudnej sytuacji rodziny,
- pomoc w znalezieniu wyjścia z tej sytuacji i zachęcanie do konkretnych działań,
- zawieranie kontraktów socjalnych z rodzinami,
- monitorowanie i ocena działań podejmowanych przez rodzinę w ramach kontraktu,
- zbieranie informacji na temat rodzin z innych źródeł (analiza dokumentacji, wymiana informacji, spotkania),
- motywowanie rodziców do podjęcia współpracy z pracownikami Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej (spotkania indywidualne, grupowe spotkania o charakterze terapeutycznym, spotkania z psychologiem, pedagogiem, spotkania

- z wychowankiem),
- zachęcanie rodziców do udziału w imprezach okolicznościowych Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej, ważnych dla dziecka wydarzeniach (urodziny, Komunia Święta, itp.),
- zachęcanie rodziców do systematycznego odwiedzania dzieci na terenie Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej.

Placówka Opiekuńczo- Wychowawcza jest jedyną działającą w naszym mieście placówką całodobową, która nie zabezpiecza w pełni potrzeb miasta. Stąd wskazane jest tworzenie „mieszkań rodzinkowych” przy istniejącej Placówce, co pozwoli na zwiększenie miejsc interwencyjnych, zabezpieczenie dzieci w sytuacji kryzysowej w rodzinie oraz pozwoli na realizację postanowień sądowych w zakresie umieszczania dziecka w placówce opiekuńczo- wychowawczej.

8. Pomoc dla rodziny w sytuacji kryzysowej

8.1. Zespół ds. Poradnictwa i Terapii Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

W Zespole zatrudnieni są psychologowie, specjaliści ds. uzależnień oraz prawnik. Do ich zadań należy: poradnictwo specjalistyczne, psychologiczne, prawne, pedagogiczne, świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych.

Zespół prowadzi następujące działania:

- Terapia indywidualna dla osób które mają problemy w życiu codziennym, żyją w stresie, odczuwają silny lęk, niepokój, nie mają satysfakcji ze swojego dotychczasowego życia, mają trudności w relacjach z innymi ludźmi przeżywają ból po stracie bliskiej osoby, ich dziecko zażywa narkotyki lub inne substancje psychoaktywne, ucieka z domu, znaleźli się w trudnej sytuacji i są bezradni wobec problemu. W 2007 roku terapią objęto 73 osoby.
- Terapia małżeństw dla osób przeżywających kryzys małżeński, nie mogących wyjść z konfliktu, nie widzących szans porozumienia z małżonkiem. Terapie rodzin przeżywających kryzys, ulegających z różnych powodów rozpadowi, borykających się z wieloletnim konfliktem. W 2007 roku z tej formy skorzystało 135 rodzin.
- Mediacje w sprawach rodzinnych i opiekuńczych. Prowadzenie warsztatów umiejętności psychospołecznych. Udzielanie wsparcia w trudnych sytuacjach osobom które żyją w konflikcie, nie radzą

sobie z własnymi problemami i szukają drogi życiowej. Tą formą pomocy objęto w roku 2007 – 47 osób.

- Udzielanie porad wychowawczych dla rodziców, którzy są zaniepokojeni zachowaniem swojego dziecka. W roku 2007 z porad skorzystało 225 osób.

W zakresie zapobiegania przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej i zaniedbań wobec dzieci realizowany jest program „Niebieski Pokój”. Odpowiednio wyposażony pokój przeznaczony jest do pracy diagnostycznej, profilaktycznej, terapeutycznej. Umożliwia realizację postanowień kodeksowych, iż nieletnie ofiary przemocy, zwłaszcza seksualnej, należy przesłuchiwać tylko raz i w odpowiednich warunkach. W 2007 roku programem „Niebieski Pokój” objęto 7 osób.

Zespół ds. Poradnictwa i Terapii we współpracy z Wydziałem Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej - Referat Profilaktyki Uzależnień Urzędu Miejskiego i Poradnią Leczenia Uzależnień realizuje zadania w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych klientów MOPS:

- działania diagnostyczne w zakresie szkodliwości picia alkoholu,
- uzależnienia od alkoholu,
- uzależnienia od narkotyków,
- współuzależnienia,

Działania diagnostyczno-motywuujące dotyczące osób z problemem alkoholowym prowadzone były w 2007 roku poprzez:

- konsultacje indywidualne – dla 403 osób,
- wizyty w środowisku, których odbyto 299,
- zajęcia grupowe dla 167 osób,
- kierowanie na leczenie – 169 osób,
- programy motywacyjno-informacyjne dla osób uzależnionych od alkoholu – dla 70 osób,
- programy edukacyjne dla osób z diagnozą picia szkodliwego – dla 41 osób,

8.2. Ośrodek Interwencji Kryzysowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Ośrodek Interwencji Kryzysowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej znajduje się przy ul. 3-go Maja 22, pomaga mieszkańcom miasta doświadczającym trudnej sytuacji życiowej, osobistej, rodzinnej. W ramach interwencji kryzysowej udzielana jest natychmiastowa specjalistyczna pomoc psychologiczna oraz w zależności od potrzeb poradnictwo socjalne i prawne. Celem działań interwencyjnych jest przywracanie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej.

Udzielana jest tam specjalistyczna pomoc w zakresie:

- przemocy domowej,
- rozwiązywania konfliktów rodzinnych, małżeńskich, partnerskich, sąsiedzkich,
- radzenia sobie w przypadku straty bliskiej osoby lub innego zdarzenia losowego,
- rozterek natury osobistej.

Ośrodek prowadzi także działania w ramach programu wsparcia i ochrony dla ofiar przemocy „Niebieska Karta”. W tym zakresie ściśle współpracuje z Komendą Miejską Policji, Prokuraturą, Sądem Rejonowym oraz innymi organizacjami pomocowymi działającymi w naszym mieście.

Bezpłatnie można tam skorzystać ze specjalistycznej pomocy psychologicznej w formie: poradnictwa, konsultacji, interwencji, mediacji, terapii oraz prawnej w formie: poradnictwa, konsultacji oraz pomocy w sporządzaniu pism procesowych w zakresie prawa rodzinnego (np.: alimentów, rozwodu, separacji, władzy rodzicielskiej, opieki), karnego (np.: wszczęcie postępowania karnego, jego przebiegu, uprawnień osób pokrzywdzonych przestępstwem przeciwko o rodzinie – znęcanie, pobicie, groźby). W Ośrodku można uzyskać skierowanie do Hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej, nie dysponuje on bowiem miejscami hostelowymi. Wspólna siedziba dla Ośrodka i Hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej umożliwiłaby całodobowe świadczenie usług przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej.

Pomoc udzielana jest w siedzibie Ośrodka, w miejscu zamieszkania, telefonicznie.

8.3 Hostel Ośrodka Interwencji Kryzysowej

Hostel Ośrodka Interwencji Kryzysowej przy ul. Ziołowej 28 zapewnia schronienie osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacji kryzysowej. W celu uzupełnienia oferty pomocowej Hostel realizuje również zadania ośrodka wsparcia dla osób i rodzin dotkniętych przemocą domową.

Pomoc ta polega na udzieleniu bezpiecznego schronienia, odizolowaniu ofiar przemocy od sprawcy, pomocy prawnej, psychologicznej, a także szeroko rozumianej pracy socjalnej. W przypadku sytuacji kryzysowej udzielana jest doraźna, adekwatna do potrzeb pomoc psychologiczna, socjalna i prawna.

Hostel jest przeznaczony dla mieszkańców gminy Dąbrowa Górnicza – osób dorosłych wraz z dziećmi. W miarę posiadanych wolnych miejsc świadczy również usługi na rzecz innych gmin.

Hostel dysponuje 30 miejscami mieszkalnymi (w tym 3 miejsca zarezerwowane dla ofiar handlu ludźmi) ze wspólną, wyposażoną w sprzęt gospodarstwa domowego kuchnią, łazienkami, pralnią, świetlicą, salą do zajęć terapeutycznych i placem zabaw w ogrodzie.

Schronienie dla osób i rodzin będących w sytuacji kryzysowej może trwać do 3 miesięcy i jest nieodpłatne, a w przypadku ofiar przemocy w rodzinie pobyt może być dłuższy. Zasady odpłatności dla tych osób warunkuje właściwa Uchwała Rady Miejskiej.

W 2007 roku łącznie do Hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej przyjętych został o 43 osób – 4 mężczyzn, 24 kobiet (w tym 2 ciężarnych) i 15 dzieci.

Najczęściej pomoc była udzielona osobom znajdującym się w sytuacji przemocowej.

W zdecydowanej większości klientami były kobiety, a w 70% schronienie znalazły kobiety wraz z dziećmi, najczęściej w wieku przedszkolnym lub niemowlęcym.

Hostel zabezpiecza w pełni potrzeby mieszkańców miasta w zakresie udzielania schronienia osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacji kryzysowej oraz dotkniętych przemocą. Usytuowanie Hostelu na obrzeżach miasta stanowi utrudnienie dla osób i rodzin, które w sytuacji kryzysowej korzystają z pobytu w nim, a pracą zawodową, obowiązkiem szkolnym czy też miejscem w przedszkolu związane są z innymi dzielnicami do których z Okradzionowa nie ma bezpośredniego dojazdu. Stąd wskazane jest pozyskanie wspólnej siedziby dla Ośrodka Interwencji Kryzysowej i Hostelu w miejscu nie tak odległym od centrum miasta.

9. Instytucje i organizacje realizujące zadania w zakresie kultury, sportu i rekreacji.

W Dąbrowie Górniczej jest wiele instytucji i organizacji dysponujących bogatą ofertą zajęć kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych w których mogą uczestniczyć dorośli, młodzież i dzieci.

Instytucją, która niewątpliwie posiada największą ofertę dla zagospodarowania czasu wolnego mieszkańcom Dąbrowy Górniczej jest Pałac Kultury Zagłębia.

Pałac Kultury Zagłębia jako samorządowa instytucja kultury działająca na terenie miasta Dąbrowa Górnicza realizuje statutowe zadania, m.in.:

- Organizuje różnorodnego typu zajęcia i formy działalności kulturalnej, zabezpieczających pozytywne i efektywne wykorzystanie czasu wolnego od nauki i pracy będące formą profilaktyki i opieki jednocześnie.
- Integruje środowiska lokalne z uwzględnieniem „zdrowego trybu życia i dobrego funkcjonowania rodziny”.
- Promuje model zdrowej rodziny w myśl uwarunkowań socjologicznych i środowiskowych.
- Inspiruje, kształtuje, propaguje i wspiera rozwój różnych form działalności kulturalnej, artystycznej i wychowawczej.
- Upowszechnia możliwości i zakres dostępu do dóbr kultury artystycznego ruchu amatorskiego i profesjonalnego.
- Organizuje działania propagujące profilaktykę i sposoby rozwiązywania problemów społecznych.

Zadania te Pałac Kultury Zagłębia realizuje wraz z podległymi placówkami:

- jedenastoma świetlicami środowiskowymi,
- sześcioma klubami osiedlowymi,

Świetlice środowiskowe to:

- Świetlica Środowiskowa w Antoniowie, ul. Spacerowa 4
- Świetlica Środowiskowa w Strzemieszycach Małych, ul. Główna 61
- Świetlica Środowiskowa w Rudach, ul. Turystyczna 13a
- Świetlica Środowiskowa w Łęce, ul. Przelotowa 185a
- Świetlica Środowiskowa w Błędowie, ul. Żołnierska 180
- Świetlica Środowiskowa w Łośniu, ul. Przedziałowa 1
- Świetlica Środowiskowa w Okradzionowie, ul. Białej Przemszy 23
- Świetlica Środowiskowa w Trzebieszawicach, ul. Uczniowska 24
- Świetlica Środowiskowa w Ujejscu, ul. Mieszka I 20
- Świetlica Środowiskowa w Kuźniczce

- Nowej, ul. Kurniczka Nowa
- Świetlica Środowiskowa w Tucznawie, ul.Ks.Stanisława 1

Wykaz klubów osiedlowych:

- Klub Osiedlowy „Helikon”, ul. Wojska Polskiego 45
- Klub Osiedlowy „Krag”, ul. Ludowa 19a
- Klub Osiedlowy „Zodiak”, ul. Tysiąclecia 10
- Klub Osiedlowy „Pięterko”, ul. Topolowa 50
- Klub Osiedlowy „Unikat”, ul. Kasprzaka 40
- Klub Osiedlowy „Senior”, ul. Sobieskiego 3/31

Pałac Kultury Zagłębia wykonuje działania polegające na wzbogaceniu oferty spędzania czasu wolnego dla szerokiego grona odbiorców - „od 3 do 100 lat”. Zainteresowani przychodzą na konkretne, wybrane formy zajęć. Zajęcia w sekcjach zainteresowań prowadzone są za symboliczną opłatą (w świetlicach – nieodpłatnie), co stwarza równe szanse na uczestnictwo w zajęciach dzieciom z rodzin pozostających w trudnej sytuacji finansowej (warsztaty artystyczne, koła zainteresowań, imprezy kulturalne, kino, konkursy, przeglądy itp.).

W chwili obecnej można do nich zaliczyć zajęcia plastyczne, zajęcia tańca nowoczesnego oraz rytmiki, dziecięce zespoły wokalne i instrumentalne w tym nauka gry i śpiewu, teatr młodzieżowy i teatrzyk dziecięcy, zespół pieśni i tańca folklorystycznego, działalność kinematograficzną i galeryjną oraz inne.

Placówki Pałacu Kultury Zagłębia czynne są przez cały rok, w godzinach popołudniowych (z uwzględnieniem przerwy wakacyjnej letniej i zimowej, kiedy to realizowane są „Akcja Lato”, „Akcja Zima” i „Akcja Bezpieczne Wakacje” - we współpracy z Policją i Państwową Strażą Pożarną.

Działalność Klubów Osiedlowych jest nie tylko alternatywą na zagospodarowanie wolnego czasu ale i walką z patologią społeczną zagrażającą dzieciom i młodzieży z osiedlowych blokowisk. Placówki są miejscem, w którym społeczność lokalna może uczestniczyć w życiu kulturalnym miasta lub rozwijać swoje indywidualne talenty i możliwości artystyczne, bądź też mile spędzić czas wolny w gronie rówieśników i wykwalifikowanej kadry instruktorskiej i wychowawczej. Świetlice Środowiskowe i Kluby Osiedlowe są natomiast placówkami posiadającymi ogromną bazę i zaplecze niezbędne do realizacji działań profilaktycznych oraz opieki pozaszkolnej dzieci i młodzieży.

Na terenie Dąbrowy Górniczej działają też kluby, związki i stowarzyszenia prowadzące zajęcia kierowane do różnych grup odbiorców.

Tabela nr 8

WYKAZ UCZNIOWSKICH KLUBÓW SPORTOWYCH		
NAZWA KLUBU	SIEDZIBA	SEKCJA SPORTOWA
Miejski Międzyszkolny Klub Sportowy.	Dąbrowa Górnicza ul. M. Konopnickiej 29	Lekka atletyka, siatkówka, pływanie, koszykówka, zapasy, triathlon.
Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy.	Dąbrowa Górnicza ul. M. Konopnickiej 29	Piłka nożna.
Uczniowski Klub Sportowy „Dąbrowiak” przy TZN.	Dąbrowa Górnicza ul. Łańcuckiego 10	Piłka siatkowa, tenis stołowy.
Uczniowski Klub Sportowy „plastyk” przy OSSP	Dąbrowa Górnicza ul. Kosmonautów 8	Tenis stołowy, aikido.
Uczniowski Klub Sportowy „Ząbkowice” przy Gimnazjum Nr 9	Dąbrowa Górnicza- Ząbkowice Al. Zwycięstwa 44	Badminton, tenis stołowy.
Uczniowski Klub Sportowy „Dropshot” przy SP nr 12	Dąbrowa Górnicza ul. 1000- lecia 25	Tenis ziemny.
Uczniowski Klub Sportowy „Dart” przy Zespole Szkół Specjalnych	Dąbrowa Górnicza ul. Konopnickiej	Piłka nożna, dart.
Uczniowski Klub Sportowy „Pionier” Ujejsce	Dąbrowa Górnicze- Ujejsce ul. Mieszka I 20	Piłka nożna, tenis stołowy, szachy.
Uczniowski Klub Sportowy „Przemsza” Okradzionów	Dąbrowa Górnicza ul. Górna 1	Piłka nożna, tenis stołowy.
Uczniowski Klub Szkolnego Związku Sportowego	Zespół Szkół Sportowych Dąbrowa Górnicza ul. Chopina 34	Organizacja współzawodnictwa szkół.
KLUBY SPORTOWE DZIAŁAJĄCE NA TERENIE DĄBROWY GÓRNICZEJ		
Amatorski Klub Sportowy „Zagłębiak- Tuczawa”	Dąbrowa Górnicza- Tuczawa ul. Idzikowskiego	Piłka nożna.
Dąbrowski Klub Karate	Dąbrowa Górnicza ul. Kasprzaka 25	Karate, trójbój siłowy, spinning.
Dąbrowskie Towarzystwo Tenisowe	Dąbrowa Górnicza ul. 1000- lecia	Tenis ziemny.
Klub Sportowy „Unia”	Dąbrowa Górnicza- Strzemieszyce ul. Sportowa 1	Piłka nożna, kolarstwo.
Klub Sportowy „Unia Ząbkowice”	Dąbrowa Górnicza Al. Zwycięstwa 29	Piłka nożna, tenis stołowy.
Klub Rekreacyjno- Sportowy TKKF „Triathlon”	Dąbrowa Górnicza ul. Konopnickiej 29	Triathlon.
Klub Sportowy „Ronin”	Dąbrowa Górnicza ul. Obrońców Pokoju 7	Karate.
Klub Sportowy „Zagłębiak”	Dąbrowa Górnicza ul. Konopnickiej 29	Piłka nożna.
Ludowy Zespół „Tęcza” Błędów	Dąbrowa Górnicza- Błędów ul. Żołnierska 52	Piłka nożna.

Tabela nr 9

INNE STOWARZYSZENIA, KLUBY I ZWIĄZKI DZIAŁAJĄCE NA TERENIE MIASTA		
NAZWA KLUBU	SIEDZIBA	SEKCJA SPORTOWA
Automoto Klub Dąbrowa Górnicza	Dąbrowa Górnicza ul. M. Konopnickiej 29	
Jacht Klub „Pogoria III”	Dąbrowa Górnicza ul. Zakładowa	Żeglarstwo.
Klub wodny LOK „Zefir”	Dąbrowa Górnicza ul. Żeglarska „Pogoria I”	Żeglarstwo.
Klub Sportów Wodnych „Fregata”	Dąbrowa Górnicza ul. Żeglarska 10 „Pogoria I”	Żeglarstwo.
Klub Płetwonurków LOK „Delfin”	Dąbrowa Górnicza- Ząbkowice ul. Ząbkowicka 142	
Klub Turystyki i Sportów Wodnych „Jawor”	Dąbrowa Górnicza ul. Piłsudskiego 46/12	Żeglarstwo.
Polski Związek Wędkarski Koło Nr 79 CsiR	Dąbrowa Górnicza ul. Konopnickiej 29	
Polski Związek Wędkarski Koło Nr 12 Miasto	Dąbrowa Górnicza ul. Wojska Polskiego 35	
Polski Związek Wędkarski Koło Nr 16 „Huta Katowice”	Dąbrowa Górnicza ul. Piłsudskiego 92	
Polski Związek Emerytów i Rencistów	Dąbrowa Górnicza ul. Łączna 30	
Polski Związek Niewidomych	Dąbrowa Górnicza ul. Korczaka 6a	
PTTK Oddział Dąbrowa Górnicza	Dąbrowa Górnicza ul. Adamieckiego 13/1	
Speleoklub	Dąbrowa Górnicza ul. Sienkiewicza 15	Taternictwo jaskiniowe i wspinaczka skalna.
Stowarzyszenie Kultury Fizycznej pn. Dąbrowski Klub Bokserski	Dąbrowa Górnicza ul. Kościuszki 5a	Boks kobiet i mężczyzn. Judo kobiet i mężczyzn.
Stowarzyszenie „Jura XXI wiek”	Dąbrowa Górnicza Al. Zwycięstwa 29	
Turystyczny Klub Żeglarski PTTK „TRAMP”	Katowice ul. Damrota 8 baza- Dąbr. Górn.- „Pogoria I”	Żeglarstwo.
Towarzystwo Przyjaciół Dąbrowy Górniczej	Dąbrowa Górnicza ul. Legionów Polskich 69	
Towarzystwo Ekologiczno- Krajoznawcze „Zielone Zagłębie”	Dąbrowa Górnicza ul. Adamieckiego 11/164	
Towarzystwo Sportów Obrony „Muskiet”	Dąbrowa Górnicza ul. 3-go Maja 42	
Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Zarząd Oddziału	Dąbrowa Górnicza ul. 3-go Maja 5/6	
Zagłębiowskie Stowarzyszenie Turystyki Rowerowej	Sosnowiec ul. Jasińskiego 4e	
Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Hufca	Dąbrowa Górnicza ul. Królowej Jadwigi 8	

II. Priorytety, cele i kierunki działań

CEL GŁÓWNY PROGRAMU

Zbudowanie zintegrowanego systemu pomocy dzieciom i rodzinom w Dąbrowie Górniczej.

PRIORYTET PIERWSZY:

PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ DLA REALIZACJI POLITYKI PRORODZINNEJ NA PŁASZCZYŹNIE PROFILAKTYKI

CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ:

Cel 1: Poszerzenie form alternatywnego spędzania czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Kierunki działań:

- Rozwijanie kół zainteresowań dla dzieci i młodzieży.
- Organizowanie zajęć integracyjnych dla rodzin.
- Organizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży w czasie wakacji i ferii zimowych.
- Umożliwienie rodzinom ubogim pełnego uczestnictwa w życiu kulturalnym i sportowym miasta.
- Prowadzenie programów profilaktycznych.
- Poszerzanie bazy obiektów sportowych przyszkolnych oraz osiedlowych

Cel 2: Zbudowanie rozwiniętego systemu informacyjnego w mieście dla skutecznej pomocy dziecku i rodzinie.

Kierunki działań:

- Organizowanie spotkań dzieci, młodzieży, rodzin i społeczności lokalnych z przedstawicielami instytucji świadczących pomoc dziecku i rodzinie.
- Informowanie mieszkańców o możliwościach uzyskania wsparcia.
- Zorganizowanie całodobowego punktu informacyjnego dla osób i rodzin.
- Budowanie systemu wzajemnej informacji między instytucjami i organizacjami.

Cel 3: Podnoszenie kwalifikacji osób działających na rzecz dziecka i rodziny

Kierunki działań:

- Organizacja kursów, szkoleń i warsztatów.

- Dofinansowanie doskonalenia zawodowego.

PRIORYTET DRUGI:

ORGANIZOWANIE DZIAŁAŃ NA PŁASZCZYŹNIE WCZESNEJ INTERWENCJI DLA REALIZACJI POLITYKI PRORODZINNEJ

CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ:

Cel 1: Wsparcie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Kierunki działań:

- Poszerzenie bazy żłobkowej.
- Poszerzenie bazy przedszkolnej

Cel 2: Wsparcie rodzin mających problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Kierunki działań:

- Stosowanie różnych modeli pracy socjalnej z rodziną.
- Świadczenie pomocy psychologicznej, pedagogicznej, medycznej, terapeutycznej i prawnej.
- Poszerzenie istniejącej bazy świetlic środowiskowych i innych form wsparcia dziennego.

Cel 3: Objęcie osób i rodzin kompleksową pomocą w sytuacji kryzysowej.

Kierunki działań:

- Diagnozowanie problemu.
- Pomoc specjalistyczna osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacji kryzysowej.
- Integrowanie działań różnych instytucji w sytuacji kryzysowej.
- Zapewnienie bezpieczeństwa (w tym schronienia) ofiarom przemocy i innym osobom i rodzinom będącym w sytuacji kryzysowej.
- Koordynacja działań instytucji i innych podmiotów (organizacji pozarządowych) oraz zbudowanie systemu wzajemnej informacji.
- Prowadzenie monitoringu po ustąpieniu kryzysu.

PRIORYTET TRZECI:

PROWADZENIE DZIAŁAŃ NA PŁASZCZYŹNIE ŁAGODZENIA SKUTKÓW

CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ:

Cel 1: Koordynacja działań instytucji i organizacji pomocy dziecku i rodzinie.

Kierunki działań:

- Tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.
- Budowanie systemu wzajemnej informacji.

Cel 2: Tworzenie nowych i rozszerzanie działalności istniejących placówek pomocowych.

Kierunki działań:

- Organizowanie grup terapeutycznych dla rodziców i opiekunów dzieci objętych działaniami pomocowymi.
- Prowadzenie socjalizacji w formie treningów podstawowych umiejętności życiowych.
- Socjalizacja i reedukacja dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
- Prowadzenie pracy z rodzinami dzieci które są niedostosowane społecznie.
- Przygotowanie do samodzielnego funkcjonowania młodzieży opuszczającej rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo – wychowawcze i resocjalizacyjne poprzez min. rozwój mieszkań chronionych i socjalnych oraz prowadzenie szkoleń dla pełnoletnich wychowanków.
- Tworzenie różnorodnych form opieki nad dziećmi pozbawionymi możliwości wychowywania się w rodzinie biologicznej (w szczególności rodzinnych domów dziecka, zawodowych rodzin zastępczych, mieszkań usamodzielniania itp.).
- Promowanie tworzenia niespokrewnionych z dzieckiem zawodowych rodzin zastępczych,

a także umieszczanie w nich dzieci poniżej 10 roku życia przebywających obecnie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

- Dofinansowanie dodatkowych szkoleń w zakresie rozwoju umiejętności opiekuńczo - wychowawczych dla niespokrewnionych zawodowych rodzin zastępczych.
- Organizowanie pomocy instytucjonalnej dla kobiet w ciąży i z małymi dziećmi

PRIORYTET I

PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ DLA REALIZACJI POLITYKI PRORODZINNEJ NA PŁASZCZYŹNIE PROFILAKTYKI

NAZWA ZADANIA	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN REALIZACJI
Opracowanie miejskiego informatora instytucji, ośrodków wsparcia, organizacji pozarządowych wspierających i pracujących z rodziną	MOPS, Urząd Miejski	Środki gminy, środki własne jednostki	2009
Podnoszenie kwalifikacji oraz doskonalenie zawodowe osób pracujących z rodziną dysfunkcyjną (organizowanie i udział w szkoleniach, kursach, konferencjach, warsztatach, studia podyplomowe)	MOPS, Sąd, Por. Psych. Pedag., Pl. Op-Wych.	Środki własne jednostek	Na bieżąco
Organizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży (koła zainteresowań, czas wolny w wakacje i ferie)	Urząd Miejski, placówki oświatowe, MOPS, organizacje pozarządowe	Środki gminy, środki pozabudżetowe	2008-2013
Podejmowanie działań wychowawczych i profilaktycznych w stosunku do uczniów z udziałem rodziców i nauczycieli: -realizacja programów profilaktycznych -organizacja konkursu małych form teatralnych na inscenizację wychowawczo-profilaktyczną - organizacja zajęć pozalekcyjnych - działalność świetlic szkolnych	Urząd Miejski, placówki oświatowe	Środki gminy, środki pozabudżetowe	Na bieżąco
Organizowanie imprez profilaktyczno-rekreacyjno- kulturalnych: - „Dąbrowa Górnicza mówi NIE Uzależnieniom” - „Dąbrowskie Dni Profilaktyki”	Urząd Miejski	Środki gminy, środki pozabudżetowe	Cyklicznie 1 raz w rok
Pomoc rodzinom w zakresie profilaktyki uzależnień poprzez poradnictwo, zajęcia dla dzieci i młodzieży z zakresu profilaktyki uzależnień , warsztaty i grupy wsparcia dla współuzależnionych	Urząd Miejski, NZOZ „Merkury” Poradnia dla Osób Uzależnionych od Alkoholu, placówki oświatowe,	Środki gminy, NFZ, środki pozabudżetowe	Na bieżąco

NAZWA ZADANIA	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN REALIZACJI
	organizacje pozarządowe		
Prowadzenie profilaktyki zdrowotnej dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez realizację : - programów profilaktycznych - programów edukacji zdrowotnej	Urząd Miejski, organizacje pozarządowe, zoz-y, placówki oświatowe	Środki gminy, środki pozabudżetowe	Na bieżąco
Podnoszenie świadomości z zakresu zdrowego stylu życia, zdrowego odżywiania i higieny osobistej	Urząd Miejski, organizacje pozarządowe, zoz-y, placówki oświatowe	Środki gminy, środki pozabudżetowe	Na bieżąco
Organizacja środowiskowych imprez, festynów, pikników w celu zintegrowania społeczności lokalnej.	Urząd Miejski, jednostki gminy instytucje kultury, organizacje pozarządowe.	Środki gminy, środki własne jednostek, środki własne instytucji kultury, środki pozabudżetowe	Na bieżąco
Organizacja dydaktycznych wycieczek (Miejska Biblioteka Publiczna, Muzeum Miejskie „Szttygarka”, Pałac Kultury Zagłębia).	Urząd Miejski, instytucje kultury, organizacje pozarządowe.	Środki gminy, środki własne instytucji kultury, środki pozabudżetowe	Na bieżąco
Organizacja przedsięwzięć sportowo- rekreacyjnych i kulturalnych przez jednostki gminy, instytucje kultury, organizacje pozarządowe w celu poszerzenia dostępu dzieci , młodzieży i rodzin o najniższym statusie materialnym.	Urząd Miejski, jednostki gminy, instytucje kultury, organizacje pozarządowe.	Środki gminy środki własne jednostek, środki własne instytucji kultury, środki pozabudżetowe	Na bieżąco
Przygotowanie oferty cyklu autorskich spotkań z ludźmi świata kultury, sztuki, sportu.	Urząd Miejski, instytucje kultury, organizacje pozarządowe.	Środki gminy , środki pozabudżetowe	Na bieżąco
Przygotowanie tematycznych, okolicznościowych warsztatów np. z zakresu sztuki , malarstwa, literatury, teatru w poszczególnych dzielnicach miasta.	Urząd Miejski instytucje kultury, organizacje pozarządowe.	Środki gminy, środki własne instytucji kultury, środki pozabudżetowe	Na bieżąco

NAZWA ZADANIA	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN REALIZACJI
Zabezpieczenie kadry instruktorskiej w obszarze kultury i sportu do prowadzenia zajęć (dotyczy profilaktyki opieki nad dzieckiem i rodziną).	Urząd Miejski, instytucje kultury i sportu ,organizacje pozarządowe.	Środki gminy , środki pozabudżetowe	Na bieżąco
Zwiększenie udziału dzieci i młodzieży w edukacji artystycznej prowadzonej przez instytucje kultury tj. Pałac Kultury Zagłębia i jego placówki, Miejską Bibliotekę Publiczną, Muzeum Miejskie „Szttygarka”, Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej.	Urząd Miejski, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, MOPT	Środki gminy , środki pozabudżetowe	Na bieżąco
Budowa i rozbudowa bazy sportowo – rekreacyjnej na terenie gminy w tym: stadionu miejskiego boisk osiedlowych modernizacja boisk przyszkolnych.	Urząd Miejski	Środki gminy, środki unijne, środki Ministerstwa Sportu, środki Urzędu Marszałkowskiego	2008-2012
Organizacja pozalekcyjnych zajęć sportowo – rekreacyjnych w dąbrowskich placówkach oświatowych .	Urząd Miejski, Uczniowski Klub Szk. Związku Sportow.	Środki gminy	Cykliczne, każdego roku
Stworzenie możliwości wykorzystania gminnej bazy sportowej na organizowanie bezpłatnych zajęć dla młodzieży z rodzin o najniższym statusie materialnym (np. baseny, siłownia)	Urząd Miejski, Centrum Sportu i Rekreacji, „Nemo Wodny Świat” sp. zo.o	Środki gminy	Na bieżąco
Opracowanie gminnego informatora i kalendarza imprez kulturalnych i sportowo – rekreacyjnych organizowanych w każdym roku w gminie.	Urząd Miejski, gminne jednostki organizacyjne.	Środki gminy	Cykliczne, w każdym roku
Organizowanie spotkań i konferencji dla nauczycieli i wychowawców w celu stworzenia komunikacji dla kierowania młodzieży do odpowiednich instytucji sportowych	Urząd Miejski, placówki oświatowe, MOPS.	Środki gminy , środki własne jednostki	Na bieżąco
Zorganizowanie konferencji naukowej na temat: „Depresja wieku młodzieńczego”	Por. Psych. Pedag., Urząd Miejski	Środki własne jednostki i gminy	2012

NAZWA ZADANIA	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN REALIZACJI
Promowanie zdrowego stylu życia – warsztaty i prelekcje	Por. Psych. Pedag.	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży w harmonijnym rozwoju intelektualnym, emocjonalnym i społecznym	Por. Psych. Pedag.	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Wspieranie rozwoju uczniów szczególnie zdolnych	Por. Psych. Pedag.	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Por. Psych. Pedag.	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Pomoc uczniom szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych w dokonywaniu wyboru kierunku kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej	Por. Psych. Pedag.	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Rozwijanie przedsiębiorczości, pewności siebie oraz kreatywności u młodzieży	Por. Psych. Pedag.	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Promocja zadań i rozpowszechnienie informacji związanych z realizacją zadań zawartych w Gminnym systemie profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną dla Dąbrowy Górniczej na lata 2008-2013, pomoc w obsłudze medialnej.	Urząd Miejski, jednostki realizujące zadania	Środki gminy, środki własne jednostek	W miarę potrzeb

PRIRYTET II

ORGANIZOWANIE DZIAŁAŃ NA PŁASZCZYŹNIE WCZESNEJ INTERWENCJI DLA REALIZACJI POLITYKI PRORODZINNEJ

<i>NAZWA ZADANIA</i>	<i>REALIZATORZY</i>	<i>ŹRÓDŁA FINANSOWANIA</i>	<i>TERMIN REALIZACJI</i>
Organizowanie okresowych spotkań z przedstawicielami instytucji, ośrodków wsparcia i organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin dysfunkcyjnych	MOPS	Środki własne jednostki	Dwa razy w roku
Konferencja na temat przemocy wobec dzieci	MOPS, Urząd Miejski	Środki własne jednostki	2009r.
Program terapii motywacyjnej dla osób współuzależnionych „Trzeźwienie - szczęśliwa rodzina”	MOPS	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Program grupowej terapii motywującej dla osób z problemem alkoholowym „Mobilizuj się do zdrowego stylu życia”	MOPS	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Program edukacyjno-profilaktyczny dla osób pijących alkohol w sposób szkodliwy „Czy alkohol daje szczęście”	MOPS	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Program edukacyjny dla członków rodzin uzależnionych od narkotyków	MOPS	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Grupa wsparcia dla rodzin osób przejawiających zaburzenia psychiczne	MOPS	Środki własne jednostki	2010-2013
Grupy wsparcia dla ofiar przemocy domowej	MOPS	Środki własne jednostki	Cyklicznie w każdym roku
Program korekcyjno- edukacyjny dla osób stosujących przemoc	MOPS, Urząd Miejski, (Sąd, Policja)	Budżet państwa (dotacja celowa) środki gminy	Co roku

NAZWA ZADANIA	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN REALIZACJI
Trening sanitarno- higieniczny dla klientów Hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej	MOPS	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Trening umiejętności gospodarowania środkami finansowymi	MOPS	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Zajęcia terapeutyczne dla dzieci i młodzieży przebywających w Hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej	MOPS	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Grupa wsparcia dla podopiecznych Hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej – osób współuzależnionych	MOPS	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Pozyskanie wspólnej siedziby dla Ośrodka Interwencji Kryzysowej i Hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej i całodobowe świadczenie usług oraz udzielanie informacji przez kadrę OIK.	Urząd Miejski, MOPS	Środki gminy	2009-2013
Udzielanie pomocy rzeczowej osobom potrzebującym tj. żywności, odzieży, mebli, sprzętu AGD	Organizacje pozarządowe, kościoły, związki wyznaniowe	Środki pozabudżetowe	Na bieżąco
Pomoc specjalistyczna osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacji kryzysowej – monitoring po ustąpieniu kryzysu	MOPS	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci – program „Niebieski Pokój”	MOPS, Sąd , Prokuratura	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Podejmowanie działań interwencyjno-diagnostycznych w sytuacjach zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci	MOPS, Policja, Sąd, placówki oświatowe	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Wspieranie rodzin z problemami wychowawczymi poprzez poradnictwo rodzinne, systemową terapię rodzin,	MOPS	Środki własne jednostki	Na bieżąco

NAZWA ZADANIA	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN REALIZACJI
warsztaty umiejętności wychowawczych			
Pomoc terapeutyczna rodzinie niewydolnej wychowawczo	MOPS, Pl. Op-Wych,	Środki własne jednostek, środki gminy, środki pozabudżetowe	Na bieżąco
Wsparcie rodzin mających problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych poprzez poszerzanie bazy świetlic z programem profilaktycznym i innych form wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	Urząd Miejski, placówki oświatowe, MOPS, Pl. Op-Wych, organizacje pozarządowe	Środki własne jednostek, środki gminy, środki pozabudżetowe	2009 -2013
Zwiększenie ilości miejsc w Żłobku Miejskim dla dzieci w wieku od 5 miesięcy do 3 lat	Żłobek Miejski, Urząd Miejski	Środki gminy	2008-2011r
Tworzenie warunków sprzyjających powstaniu niepublicznych żłobków	Urząd Miejski	Środki gminy	2008-2013
Prowadzenie świetlic socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie	Urząd Miejski, organizacje pozarządowe,	Środki gminy, środki pozabudżetowe	2009
Organizowanie i prowadzenie różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów i ich rodziców	Placówki oświatowe, doradca metodyczny	Środki gminy	Na bieżąco
Diagnozowanie środowisk uczniowskich pod kątem bezpieczeństwa, przeciwdziałania agresji i uzależnieniom	Placówki oświatowe, doradca metodyczny	Środki gminy	Na bieżąco
Organizowanie opieki i pomocy materialnej dla uczniów znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej	Urząd Miejski, placówki oświatowe	Środki gminy, środki pozabudżetowe	Na bieżąco
Tworzenie warunków sprzyjających otwieraniu	Urząd Miejski	Środki gminy	Na bieżąco

<i>NAZWA ZADANIA</i>	<i>REALIZATORZY</i>	<i>ŹRÓDŁA FINANSOWANIA</i>	<i>TERMIN REALIZACJI</i>
niepublicznych przedszkoli			
Udzielanie pomocy rodzicom w wypełnianiu funkcji wychowawczej w formie : warsztatów umiejętności wychowawczych, prowadzenia grup wsparcia dla rodziców dzieci z ADHD, autyzmem, wadami słuchu , dla rodziców samotnie wychowujących dzieci, Akademii dla Rodziców oczekujących narodzin dziecka, punktów konsultacyjnych, zajęć otwartych,terapii rodzin, prelekcji, pogadanek,	Por. Psych. Pedag.	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Pomoc rodzinie w sytuacjach kryzysowych poprzez porady, interwencje, doraźną pomoc, grupy wsparcia.	Por. Psych. Pedag.	Środki własne jednostki	Na bieżąco

PRIORYTET III

PROWADZENIE DZIAŁAŃ NA PŁASZCZYŹNIE ŁAGODZENIA SKUTKÓW

NAZWA ZADANIA	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN REALIZACJI
Pomoc dziecku oraz rodzinie mającej trudności w wypełnianiu zadań opiekuńczo- wychowawczych	MOPS, Por.Psych.Pedag., placówki oświatowe	Środki własne jednostek	Na bieżąco
Powoływanie zespołów interdyscyplinarnych w celu zdiagnozowania problemów w rodzinie oraz ustalenia planu pomocy	MOPS, Sąd ,Policja, placówki oświatowe, Por. Psych. Pedag.	Środki własne jednostek	Na bieżąco
Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego, w tym zawodowych niespokrewnionych rodzin zastępczych (plakaty, ulotki, artykuły prasowe, wystąpienia w radio, telewizji lokalnej)	Urząd Miejski, MOPS, organizacje pozarządowe,kościół, związki wyznaniowe	Środki gminy, środki własne jednostki	cyklicznie
Spotkania integracyjne dla rodzin zastępczych z okazji obchodów Dnia Rodzicielstwa Zastępczego	MOPS, Urząd Miejski	Środki gminy, sponsorzy	Każdego roku V/VI
Organizowanie prelekcji, konferencji, seminariów dla rodzin zastępczych	MOPS, Sąd	Środki własne jednostki	Każdego roku
Grupy edukacyjne dla matek bezradnych w sprawach opiekuńczo- wychowawczych	MOPS	Środki unijne, środki własne jednostki	2008-2013
Tworzenie kolejnych niespokrewnionych zawodowych rodzin zastępczych : - o charakterze pogotowia rodzinnego - wielodzietne	MOPS	Środki gminy	2008-2009

NAZWA ZADANIA	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN REALIZACJI
Organizowanie grup wsparcia dla rodzin zastępczych i dzieci	MOPS	Środki własne jednostki	Od 2008 cyklicznie
Utworzenie Rodzinnego Domu Dziecka	Urząd Miejski, MOPS	Środki gminy , środki pozabudżetowe	2009-2010
Zwiększenie liczby miejsc w placówce opiekuńczo-wychowawczej poprzez : - tworzenie „mieszkań rodzinkowych” - stworzenie miejsc interwencyjnych	Urząd Miejski, Placówka Opiekuńczo- Wychowawcza	Środki gminy, środki własne jednostki , środki pozabudżetowe	2009-2010
Tworzenie mieszkań chronionych dla pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych i placówek w budynkach wielorodzinnych	Urząd Miejski, MOPS	Środki gminy	2009-2010
Pomoc mieszkaniowa dla pełnoletnich wychowanków (mieszkania socjalne, komunalne inne)	Urząd Miejski, MOPS	Środki gminy, sponsorzy	Każdego roku
Program dla pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych i placówek przeciwko wykluczeniu społecznemu	MOPS	Środki unijne, środki własne jednostki	2008-2013
Rozwój ośrodków wsparcia dziennego jako alternatywa dla placówek opiekuńczo- wychowawczych	Sąd, Pl. Op- Wych, organizacje pozarządowe	Środki gminy, organizacje pozarządowe	2008
Realizowanie programów psychologiczno- pedagogicznych w ośrodkach wsparcia dziennego	Pl. Op- Wych, organizacje pozarządowe	Środki gminy, organizacje pozarządowe	2008
Prowadzenie pracy socjalnej w rodzinach dysfunkcyjnych w formie treningów podstawowych umiejętności życiowych	MOPS	Środki własne jednostki	Na bieżąco
Szkolenie dla kandydatów na rodziny zastępcze	Urząd Miasta, MOPS	Środki gminy	2008

III. Ewaluacja

Ewaluacja to zaplanowany i cyklicznie realizowany proces pomiaru osiągniętego rezultatu oraz oceny doboru środków i skuteczności działań – podjętych dla realizacji zamierzonych celów. Jest niezbędnym elementem planowego działania.

Ewaluacja

- zawiera elementy: opisu, pomiaru, szacowania i przewidywania,
- jest osądem wydanym dla oceny rezultatów działania; opiera się na pomiarze efektów pracy ludzkiej,
- wymaga interpretacji (powstałych w jej procesie) ocen i wyborów, ponieważ nie ma uniwersalnego wzoru jak ją robić,
- związana jest ze zmianami, które dotyczą określonej społeczności i są zaplanowane oraz podlegają szacowaniu (w procesie ewaluacji),
- bada, czy wybrane do osiągnięcia cele były priorytetowe (właściwe) oraz identyfikuje czynniki które ułatwiały i utrudniały osiągnięcie tych celów,
- odpowiada na pytania: czy cele zostały osiągnięte? Czy do realizacji celów użyte zostały właściwe środki (metody, techniki, formy ...) i czy zostały one wykorzystane we właściwy sposób,
- pomaga gromadzić informacje konieczne do podjęcia w przyszłości decyzji co do określenia priorytetowych celów, wyboru działań oraz środków.

Proces ewaluacji składa się z monitorowania i oceny.

Monitorowanie – polega na systematycznym zbieraniu i analizie informacji, nie zawiera elementów oceny.

Ocena - zajmuje się szacowaniem wyników działania w porównaniu z celami jakie chcieliśmy przez te działania osiągnąć. Ocena musi być uzasadniona danymi, zebranymi w trakcie monitoringu.

W prezentowanym programie, w ramach monitoringu, zbierane będą i analizowane informacje dotyczące poszczególnych elementów diagnozy społecznej. Na bieżąco zbierane będą również informacje o podejmowanych programach częściowych i projektach systemowych, realizowanych w ramach poszczególnych kierunków działań.

Jeden raz w roku, na bazie zebranych w monitoringu informacji, dokonana zostanie ocena stopnia realizacji celów programów częściowych i projektów systemowych. Do oceny wykorzystywane będą techniki ilościowe i jakościowe (ankiety, raporty, opinie).

Ocenie podlegać będą :

- dostępność usług
- informacja o programie

- kompetencje realizatorów programu lub projektu
- terminowość
- stopień realizacji celów i zadań.

Załączniki

PROGRAM

**PRACY Z RODZINAMI WIELOPROBLEMOWYMI,
A W SZCZEGÓLNOŚCI BEZRADNYMI W SPRAWACH
OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIU
GOSPODARSTWA DOMOWEGO
W DĄBROWIE GÓRNICZEJ NA LATA 2008 - 2013**

1. Analiza sytuacji.

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego jest w Dąbrowie Górniczej ważnym problemem, który często jest efektem wielopokoleniowych zaniedbań. Źródłem tej bezradności jest często wychowywanie się w rodzinach dysfunkcyjnych osób, które obecnie same są rodzicami i prowadzą własne gospodarstwa domowe. Osoby te w związku z tym:

- albo nie nabyły podstawowej wiedzy i umiejętności niezbędnych do zapewnienia prawidłowego funkcjonowania własnej rodziny,
- lub powielają negatywne schematy w zakresie opieki i wychowywania dzieci oraz prowadzenia gospodarstwa domowego.

Przyczyny występowania problemów opiekuńczo-wychowawczych i problemów w prowadzeniu gospodarstwa domowego:

- zaburzona struktura rodziny,
- rodzice pochodzą ze środowisk od pokoleń dotkniętych dysfunkcjami i charakteryzują się wyuczoną bezradnością życiową,
- rodzice łatwo ulegają niekorzystnym wpływom otoczenia,
- rodzice są „niedojrzali życiowo” i nie są przygotowani do wypełniania roli małżonka i rodzica,
- występowanie uzależnienia od środków psychoaktywnych,
- występowanie przemocy domowej,
- występowanie chorób psychicznych i somatycznych.

Cechy rodzin z dysfunkcją bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego:

- osłabione więzi rodzinne,
- brak umiejętności komunikowania się między małżonkami oraz między rodzicami i dziećmi,
- brak kompetencji w wypełnianiu ról rodzicielskich,
- brak umiejętności rozpoznawania potrzeb dzieci,
- zaniedbania wobec dzieci w zakresie opieki, edukacji, przekazywania pozytywnych wzorców,
- brak umiejętności w zakresie konstruktywnego i ciekawego spędzania czasu wolnego,
- brak nawyków dbania o zdrowie i zdrowy styl życia,
- brak świadomości występowania problemów w rodzinie (np. uzależnień),
- brak aktywności społeczno- kulturalnej,
- brak tradycji i zwyczajów rodzinnych oraz poczucia historii rodziny,
- brak umiejętności w organizowaniu i prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- brak nawyków utrzymywania w czystości mieszkania i sprzętów w mieszkaniu,

- brak nawyku dbania o higienę osobistą,
- brak nawyków racjonalnego i zdrowego odżywiania,
- brak umiejętności planowania budżetu domowego i dokonywania zakupów,
- brak umiejętności w załatwianiu spraw (w urzędach, placówkach służby zdrowia itp.),

Problemy dzieci żyjących w rodzinach z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.

- brak pozytywnych wzorców (zachowania, poglądy, uczucia, postawy),
- brak autorytetów,
- osamotnienie,
- zagrożenie wyuczoną bezradnością,
- brak poczucia bezpieczeństwa,
- zaburzenia emocjonalne,
- zaburzenia w rozwoju ruchowo-motoryczno-manualnym,
- kłopoty w nauce,
- kłopoty z prawem,
- zagrożenia zdrowia lub życia (stany w których niezbędna jest interwencja).

Rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych są często klientami pomocy społecznej. Do rodzin tych oprócz świadczeń pieniężnych kierowane są intensywne działania w postaci pracy socjalnej.

Z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że w roku 2007 bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych była powodem przyznania pomocy dla 132 rodzin, w których żyły 593 osoby. Problem bezradności rodzin występuje w większej liczbie rodzin wieloproblemowych, które są klientami pomocy społecznej. Przytoczone dane dotyczą jedynie rodzin, w których bezradność jest oprócz ubóstwa głównym powodem przyznania pomocy.

Niewydolność opiekuńczo – wychowawcza rodziców jest, obok problemu uzależnienia i przemocy, najczęstszą przyczyną odbierania dzieci rodzicom i umieszczania ich w zastępczych formach opieki. Z analizy danych MOPS w Dąbrowie Górniczej wynika, że w roku 2007 wydatkowano kwotę 1 822 533 zł w związku z przebywaniem dzieci w zastępczych formach opieki. I tak:

- 169 dzieci przebywało w 149 rodzinach zastępczych spokrewnionych z tymi dziećmi,
- 31 dzieci przebywało w 26 rodzinach zastępczych nie spokrewnionych z nimi,
- 24 dziećmi opiekowały się 4 rodziny zastępcze o charakterze zawodowym nie spokrewnione,
- 16 dzieci przebywało pod opieką 2 rodzin zastępczych o charakterze pogotowia rodzinnego,

Dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo mogą być również umieszczane w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej. Placówka taka działająca w Dąbrowie Górniczej zapewnia dzieciom opiekę i wychowanie oraz zaspokaja ich niezbędne potrzeby bytowe i rozwojowe.

W placówce tej jest 30 miejsc. Z powodu braku miejsc w placówce w Dąbrowie Górniczej, w roku 2006 w podobnych placówkach na terenie innych powiatów umieszczono 10 dzieci, a w roku 2007 - 15 dzieci.

2.Cele programu .

Cel główny:

Poprawa funkcjonowania rodzin – mieszkających w Dąbrowie Górniczej.

Cele szczegółowe:

- Wzmocnienie więzi rodzinnych.
- Poprawa komunikacji w rodzinach.
- Wykształcenie u rodziców umiejętności wychowawczych oraz w zakresie sprawowania opieki nad dziećmi.
- Zapewnienie dzieciom prawidłowego rozwoju emocjonalnego, fizycznego oraz intelektualnego.
- Wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa u dzieci.
- Nabycie przez rodzinę umiejętności gospodarowania środkami finansowymi.
- Nabycie przez rodzinę umiejętności przygotowywania posiłków.
- Wyuczenie nawyków dbania o zdrowie i zdrowy styl życia
- Wykształcenie u rodziców nawyków związanych z czystością i higieną.
- Nabycie przez rodzinę umiejętności radzenia sobie z trudnościami życia codziennego.
- Zatrzymanie dziedziczenia bezradności.

3.Działania podejmowane dla osiągnięcia celów programu.

- Prowadzenie w rodzinach, w których występuje bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, pracy socjalnej w formie socjalizacji (jako podejścia w metodzie indywidualnego przypadku) - w oparciu o kontrakt socjalny.
- Stosowanie, w zależności od potrzeb, pracy socjalnej z rodzinami bezradnymi metody grupowej, dla nabycia przez te rodziny umiejętności wychowywania i sprawowania opieki nad dziećmi oraz umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego.
- W zależności od potrzeb tworzenie zespołów interdyscyplinarnych (pedagog, psycholog, terapeuta ...)do współpracy z pracownikami socjalnym pracującymi z rodzinami niewydolnymi wychowawczo i bezradnymi w prowadzeniu gospodarstwa domowego.
- Organizowanie grupy „ trenerów rodzinnych ”, którzy

prowadziliby w domach rodzin z dysfunkcją bezradności systematyczne treningi służące:

- wzmacnianiu zaangażowania rodziców w proces wychowawczy,
- kształtowaniu umiejętności sprawowania opieki nad dziećmi, zapewnienia im bezpieczeństwa i dbania o ich edukację,
- nabywaniu umiejętności w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego,
- nabywaniu umiejętności gospodarowania funduszami,
- wyrabianiu nawyków związanych z dbaniem o czystość w mieszkaniu i higienę osobistą,
- wyrabianiu nawyków dbania o zdrowie oraz prowadzenia zdrowego stylu życia,
- wyrabianiu nawyków racjonalnego i zdrowego odżywiania,
- rozwijaniu zainteresowań członków rodzin,
- nabywaniu umiejętności załatwiania spraw urzędowych.
- Organizowanie dla rodzin objętych programem różnego rodzaju treningów i szkoleń kształtujących ich umiejętności psychospołeczne oraz wychowawcze.
- Oferowanie rodzinom usług w formie poradnictwa rodzinnego.
- Inspirowanie rodzin do tworzenia grup samopomocowych.
- Organizowanie douczania dzieci w ośrodkach wsparcia (np. ogniskach, świetlicach środowiskowych).
- Kierowanie dzieci do różnych miejsc na terenie miasta, oferujących im udział w zajęciach rozwijających ich zainteresowania i pozwalających na ciekawe spędzenie wolnego czasu.
- Prowadzenie monitoringu funkcjonowania rodzin objętych programem, dokumentowanie zmian i ewentualne korygowanie planu pracy z poszczególnymi rodzinami.
- Opracowanie oraz rozpowszechnienie informatora zawierającego informacje o instytucjach, placówkach i organizacjach świadczących pomoc dziecku i rodzinie na terenie Dąbrowy Górniczej.
- Pozyskiwanie funduszy na realizację programu pracy z rodzinami
- wieloprogblemowymi poprzez opracowanie projektów socjalnych.

4. Ewaluacja programu.

Ewaluacja programu będzie odbywała się na dwóch poziomach..

Pierwszy poziom:

Monitoring bieżący działań podejmowanych w ramach programu (stała obserwacja działań, gromadzenie i przetwarzanie informacji uzyskanych w trakcie prowadzonej pracy socjalnej metodą indywidualnego przypadku i grupową (zmiany i osiągnięcia w funkcjonowaniu rodzin).

Drugi poziom:

Okresowa ocena realizacji działań dokonywana w ramach kontraktu socjalnego z poszczególnymi rodzinami - co dwa miesiące.

Ocena dokonywana raz w roku w odniesieniu do całej grupy rodzin objętych programem.

ZAŁĄCZNIK NR 2
DO GMINNEGO SYSTEMU PROFILAKTYKI
I OPIEKI NAD DZIECKIEM I RODZINĄ
DLA DĄBROWY GÓRNICZEJ
NA LATA 2008 – 2013

PROGRAM

PRACY Z MŁODZIEŻĄ I DZIEĆMI NIEDOSTOSOWANYMI SPOŁECZNIE I ICH RODZINAMI W DĄBROWIE GÓRNICZEJ NA LATA 2008 – 2013

1. Analiza sytuacji.

Do tej pory nie udało się jednoznacznie zdefiniować pojęcia niedostosowania społecznego. Zjawisko to interesuje nie tylko pedagogów ale i psychologów, psychiatrów, lekarzy, socjologów i prawników. W zależności więc od punktu widzenia pojęcie i zakres niedostosowania społecznego jest różnie definiowane. Termin „niedostosowanie społeczne” bywa zastępowany innymi określeniami, takimi jak: „nieprzystosowanie”, „wykolejenie”, „demoralizacja”.

Wielu autorów podkreśla iż łatwiej jest odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób nieprzystosowanie społeczne się przejawia, niż na pytanie, czym ono jest.

Na niedostosowanie społeczne człowieka wskazują te jego zachowania, które są nieadekwatnymi i uporczywie powtarzającymi się reakcjami na wymogi i nakazy zawarte w przypisanych mu rolach społecznych. Nieadekwatność ta przejawia się w łamaniu norm społecznych (obyczajowych, moralnych i prawnych) i lekceważeniu powszechnie uznawanych oczekiwań społecznych. Zachowania te, jako sprzeczne z powszechnie uznawanymi standardami społecznymi, budzą dezaprobatę i podlegają sankcjom rozmaitych instrumentów kontroli społecznej.

Według L.Pytki niedostosowanie społeczne dzieci i młodzieży to:

„Odmiana rozwoju społecznego dziecka pociągająca za sobą złe skutki dla samego dziecka i jego otoczenia społecznego.

Brak podatności dzieci i młodzieży na normalne (stosowane powszechnie) metody wychowawcze, co skłania rodziców oraz instytucje wychowawcze do poszukiwania specjalnych metod wychowawczych, medyczo – psychologicznych i medycznych.

Rodzaj zaburzeń w zachowaniu, spowodowany „negatywnymi warunkami środowiskowymi” bądź zaburzeniami równowagi procesów ośrodkowego układu nerwowego.

Zaburzenie emocjonalne, wyrażające się w trudności lub niemożności współżycia jednostki z innymi ludźmi.

Zaburzenie charakterologiczne spowodowane niekorzystnymi zewnętrznymi lub wewnętrznymi warunkami rozwoju, będące przyczyną wzmożonej trudności w dostosowaniu się do uznawanych norm społecznych oraz w realizacji zadań życiowych.

Złożone zjawisko (psychologiczno – społeczne) wyrażające się w zachowaniu sprawiającym wiele kłopotów i trudności jednostce i jej otoczeniu i jednocześnie powodujące subiektywne poczucie nieszczęścia.

Swoista rozbieżność między systemem norm i wartości uznawanych przez jednostkę i przez grupę, do której przynależy.

Zespół zachowań świadczący o nieprzestrzeganiu przez jednostkę „pewnych podstawowych zasad postępowania obowiązujących młodzież w danym wieku”, przy założeniu, że zachowania te powtarzają się, czyli są względnie trwałe.”¹

Dziecko niedostosowane społecznie określane jest często w literaturze pedagogicznej jako dziecko: „trudne”, „z zaburzeniami w zachowaniu”, „moralnie zaniedbane”, „moralnie zagrożone”.

W literaturze przedmiotu wymienia się następujące przyczyny niedostosowania społecznego:

1. Biologiczne: czynniki wrodzone, zaburzenia w czasie ciąży czy porodu (niedostosowanie objawia się zazwyczaj fantazjowaniem, niepokojem ruchowym, szybkim męczeniem się, lękiem – przy czym lżejsze formy samoczynnie ustępują).
2. Środowiskowe, w środowiskach: domowym, szkolnym, grup rówieśniczych.

W prezentowanym programie warto szczególnie zwrócić uwagę na środowiskowe determinanty niedostosowania społecznego.

---

¹ L.Pytka, Pedagogika resocjalizacyjna, Wyższa Szkoła Pedagogiki Specjalnej im.M.Grzegorzewskiej, Warszawa 1993, s.18-19

a) Środowisko rodzinne:

Rodzina jest niezwykle istotnym środowiskiem życia, które wywiera najgłębszy i najtrwalszy wpływ na osobowość i zachowanie człowieka. Rodzina pierwotnie formuje osobowość i kształtuje charakter, zaspokaja wszystkie potrzeby, tworzy podstawy rozwoju zadatków wrodzonych poznawania i rozumienia otoczenia i orientacji w świecie. Tylko zdrowa i spokojna rodzina jest w stanie dać społeczeństwu zdrowe młode pokolenie. Wszelkie przejawy dezorganizacji życia rodzinnego takie jak: rozluźnienie się więzi między członkami, niewłaściwe metody wychowawcze, zła atmosfera, kłótnie, zdrady małżeńskie, choroby, alkoholizm, przestępczość i prostytutka, śmierć lub rozwód rodziców powodują, że równowaga psychiczna dzieci zostaje zachwiana, pojawiają się trudności wychowawcze, które często są początkiem procesu wykoślenia się nieletnich.

W rodzinie powinny być zaspokajane wszystkie potrzeby jej członków, a przede wszystkim psychiczne: pewności i bezpieczeństwa, solidarności i łączności z osobami bliskimi, miłości, akceptacji i uznania. Niezaspokojenie którejś z wymienionych potrzeb wywołuje lęk, niepewność i poczucie zagrożenia.

Nie każde dziecko wychowujące się w rodzinie nałogowych alkoholików, przestępców czy w rodzinie w której panuje niewłaściwa atmosfera wychowawcza lub stosowane są niewłaściwe metody wychowawcze, staje się dzieckiem niedostosowanym społecznie, ale taka rodzina stwarza większe zagrożenia dla jego prawidłowego rozwoju psychicznego i społecznego.

Dzieci z grupy wysokiego ryzyka wywodzą się z rodzin, w których:

- a) występują różnego rodzaju patologie społeczne (alkoholizm, prostytutka, negatywny stosunek do pracy, itd.),
- b) struktura została zaburzona z powodu rozpadu małżeństwa bądź istnienia nieprawidłowych wzorców rodziny,
- c) zaznacza się prymitywizm, znajduje on odzwierciedlenie nie tylko w poziomie wykształcenia rodziców (opiekunów), ale również w:

- przyjmowanych przez nich postaw wychowawczych,
- braku podstawowej wiedzy dotyczącej wychowania i potrzeb dziecka,
- sposobie spędzania czasu wolnego,
- sposobach rozwiązywania konfliktów,
- preferowanych wartościach (tolerowaniu i akceptowaniu zachowań dewiacyjnych).

d) istnieją głęboko skrywane lub nawet nie uświadamiane problemy i konflikty, których źródła sięgają rodzinnego pochodzenia; badania potwierdziły fakt przekazu negatywnych wartości, norm i wzorców z pokolenia na pokolenie – to zjawisko jest szczególnie wyraźnie widoczne w preferowanych w życiu wartościach oraz funkcjonujących wzorcach rodziny.

e) rodzice nie udzielają wsparcia swym dzieciom oraz nie kontrolują ich, co w konsekwencji powoduje obniżenie ich wpływów i odejście dziecka do grupy rówieśniczej. Gdy w rodzinie nie panuje odpowiednia atmosfera, struktura rodziny jest zachwiana, warunki materialne i kulturowe rodziny są nieodpowiednie, dziecku brak pozytywnych wzorców do naśladowania oraz brak wsparcia w sferze emocjonalnej, szuka ono takiego środowiska gdzie zostanie docenione i zauważone. Jest to najczęściej grupa rówieśnicza – nieformalna, która przeważnie ma negatywny wpływ na jednostkę, skutkiem czego jest popełnianie czynów niepożądanych przez społeczeństwo, co jest jednoznaczne z niedostosowaniem społecznym.

b) Środowisko szkolne.

Szkoła jest obok rodziny następną społecznością z którą styka się dziecko i która zapoznaje go z odpowiedzialnością i pracą. Szkoła przygotowuje dziecko do dorosłości i pełnego uczestnictwa w życiu grupy społecznej do której należy. W związku z tym pozycja dziecka w ogólnej społeczności uczniowskiej, jego powodzenia i niepowodzenia jakie napotyka przy realizacji zadań i obowiązków szkolnych wywierają zasadniczy wpływ na proces jego socjalizacji w aktualnym okresie rozwoju społecznego i w dużym stopniu warunkują jego pomyślny późniejszy start w świat dorosłych.

Jednak, od dłuższego czasu, szkoły realizują głównie funkcje edukacyjne, natomiast nie wypełniają funkcji opiekuńczej i wychowawczej.

Od dość dawna słabnie profilaktyczna działalność szkół i instytucji zobowiązanych do wspomagania rodziny i przeciwdziałania niedostosowaniu społecznemu dzieci. Często też ofert szkół przegrywają z kasetami video lub barwną ulicą.

Z prowadzonych w Polsce badań wynika, że wśród osób dorosłych niedostosowanych społecznie większość doznawała niepowodzeń szkolnych.

c) Grupy rówieśnicze.

Obok domu rodzinnego i szkoły, w procesie uspołeczniania dziecka ważną rolę odgrywają grupy rówieśnicze. Uczestnictwo dziecka w grupie rówieśniczej jest bardzo pożądane w procesie wychowania, ponieważ zaspokaja wiele jego potrzeb psychicznych i społecznych. czasami jednak grupa rówieśnicza może przekształcić się w grupę przestępczą, która znacznie wywierać wpływ na dziecko. Osobami ważnymi dla dziecka nie są już rodzice, a koledzy z grupy. Środowisko tych grup przestępczych jest szczególnie atrakcyjne dla dzieci które mają kłopoty rodzinno – szkolne, dla których dom i szkoła były źródłem napięć i sytuacji konfliktowych. Prezentowane przez te grupy wzory zachowań i system wartości przybierają charakter zasad postępowania dzieci i młodzieży do tych grup należących.

Czynnikiem stymulującym przestępczość i demoralizację nieletnich jest też często przynależność do grup subkulturowych.

Literatura przedmiotu obfituje w liczne opisy objawów niedostosowania społecznego dzieci i młodzieży.

Do typowych przejawów niedostosowania społecznego zalicza się przede wszystkim:

- uzależnienie od leków i toksykomania
- samobójstwa
- prostytutkę
- ucieczki z domu i włóczęgostwo
- wagary
- pasożytnictwo społeczne
- uczestnictwo w gangach lub podkulturach
- kłamstwa
- wulgarność
- agresja lub autoagresja
- lenistwo szkolne
- konflikty rówieśnicze
- nieprzestrzeganie norm
- picie alkoholu
- niszczenie mienia
- stosowanie przemocy
- bójki

- przywłaszczenie cudzego mienia
- kradzieże
- udział w grupach negatywnych
- próby samobójcze
- demoralizacja seksualna
- tatuaże
- włamania
- rozboje
- chuligaństwa
- gwałty

Dziecko niedostosowane społecznie nie działa w swoim najlepszym interesie. Jego motywacje w działaniu są dowodem daleko posuniętej frustracji.

Dziecko swoim działaniem stwarza przede wszystkim sobie wiele kłopotów których samo nie jest w stanie rozwiązać, a których mogło uniknąć. Reakcje dziecka są skomplikowane, a przede wszystkim mało przewidywalne. Konsekwencją takiego zachowania jest brak sukcesu – motoru wszelkiego ludzkiego działania. Niemożność osiągnięcia sukcesu towarzyszy złe samopoczucie dziecka, czuje się ono nieszczęśliwe. Ten właśnie objaw jest głównym elementem niedostosowania społecznego. Znaczący problem twierdzą, że nie jest niedostosowany ten, kto działa na własną szkodę i kto nie odnosi sukcesu, ale ten kto z tego powodu cierpi.

Trudno obecnie określić jaka jest skala zjawiska niedostosowania społecznego dzieci i młodzieży w Dąbrowie Górniczej. Problem ten wymaga opracowania rzetelnej i pełnej diagnozy. Z danych instytucji zajmujących się między innymi pracą z dziećmi i młodzieżą w Dąbrowie Górniczej można wnioskować, że problem niedostosowania społecznego nie jest kwestią marginalną w mieście. Ze sprawozdań Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej wynika że w 2006 roku opieka prawna była prowadzona wobec 55 małoletnich. Sędziowie do Spraw Rodzinnych i Nieletnich Sądu Rejonowego orzekali w roku 2006 w 409 sprawach nieletnich, w tym w 154 sprawach o demoralizację i w 255 sprawach o czyny karalne. Wobec nieletnich sąd zastosował następujące środki wychowawcze i poprawcze:

- nadzór rodziców lub opiekunów	- 20 spraw,
- nadzór osoby godnej zaufania	- 4 sprawy,
- nadzór kuratora sądowego	- 66 spraw,
- umieszczenie w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym	- 5 spraw,
- umieszczenie w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii	- 3 sprawy,
- umieszczenie w zakładzie poprawczym	- 4 sprawy

Wśród dzieci objętych pomocą przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną są również dzieci niedostosowane społecznie. Trudno obecnie określić ile spośród 2510 dzieci diagnozowanych przez tę Poradnię w roku szkolnym 2006/2007 to dzieci niedostosowane społecznie. Z danych Poradni wynika jednak, że 31 dzieci objętych było terapią dla uczniów zagrożonych uzależnieniami. Poradnia prowadzi między innymi: warsztaty umiejętności wychowawczych dla rodziców, terapie rodzin i grupy wsparcia dla rodziców. Również Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza i wchodzące w jej skład Ognisko Wychowawcze (dla 90 dzieci) oraz Hostel (dla 30 dzieci) obejmują sowing opieką dzieci niedostosowane społecznie.

U dzieci kierowanych do Ogniska Wychowawczego rozpoznawane są:

- zaburzenia zachowania,
- deficyty szkolne,
- zagrożenia alkoholizmem,
- współuzależnienie,

- zaburzenia zachowań społecznych,
- zaburzenia mowy,
- zaburzenia możliwości prawidłowego odebrania umiejętności szkolnych,
- zagrożenie przestępczością,
- zagrożenie przemocą psychiczną i fizyczną.

Główne działania podejmowane przez Ognisko Wychowawcze wobec dziecka i rodziny to:

- pedagogizacja rodziców,
- poradnictwo i terapia psychologiczno – pedagogiczna,
- praca socjalna z rodziną w środowisku,
- permanentna praca wychowawcza.

Pewne działania w zakresie rozwiązywania problemu niedostosowania społecznego dzieci i młodzieży prowadzi Zespół Poradnictwa i Terapii Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Zespół ten oferuje pomoc w formie terapii rodzicom dzieci zażywających narkotyki lub inne substancje psychoaktywne lub dzieci które uciekają z domu.

Niepokojące są wyniki badań prowadzonych w 2006 roku dla opracowania „Diagnozy zagrożeń patologiami społecznymi na terenie Miasta Dąbrowa Górnicza”. Z badań tych wynika, że wielu spośród uczniów szkół w Dąbrowie Górniczej sięga po alkohol oraz narkotyki.

Na podstawie informacji, które udało się zebrać, można przypuszczać, że niedostosowanie społeczne dzieci i młodzieży w Dąbrowie Górniczej jest znaczącym problemem społecznym.

2. Cele programu.

Cel główny:

Wypracowanie form i metod pracy z młodzieżą i dziećmi niedostosowanymi społecznie i ich rodzinami w Dąbrowie Górniczej.

Cele szczegółowe:

- Rozpoznanie skali zjawiska zagrożenia niedostosowaniem społecznym wśród dzieci i młodzieży w Dąbrowie Górniczej.
- Zapewnienie opieki interwencyjnej dzieciom i młodzieży niedostosowanej społecznie.
- Wykształcenie u dzieci i młodzieży nawyku aktywnego uczestnictwa w życiu sportowym i kulturalnym miasta.
- Uświadomienie dzieciom i młodzieży ich odpowiedzialności za czyny uznane za niegodne z prawem.
- Skoordynowanie działań kuratorów sądowych, pedagogów i pracowników socjalnych na płaszczyźnie organizowania i prowadzenia pomocy młodzieży i dzieciom niedostosowanym społecznie i ich rodzinom.
- Współpraca instytucji z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dzieci

- i młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym oraz ich rodzin.
- Wykształcenie u rodziców umiejętności w zakresie sprawowania opieki nad dziećmi i młodzieżą i dbania o ich edukację.
- Wzmocnienie więzi rodzinnych i poprawa komunikacji w rodzinach dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie.
- Zorganizowanie wsparcia (psychologicznego, prawnego ...) dla rodzin dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie.

3 Działania podejmowane dla osiągnięcia celów programu.

- Prowadzenie badań empirycznych i opracowanie mapy zagrożeń niedostosowanie społecznym w Dąbrowie Górniczej.
- Organizowanie miejsc interwencyjnych dla dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie.
- Opracowanie i rozpowszechnienie informatora z ofertą kulturalno – sportową w mieście.
- Organizowanie rodzinnych imprez środowiskowych/ rajdów, festynów.
- Finansowanie (karnety, bilety wstępu) uczestniczenia rodzin uboższych i ich dzieci w życiu sportowo – rekreacyjnym i kulturalnym miasta.
- Organizowanie corocznych spotkań przedstawicieli policji i kuratorów sądowych z uczniami pierwszych klas gimnazjalnych.
- Organizowanie cyklicznych spotkań przedstawicieli instytucji i organizacji działających na płaszczyźnie organizowania i prowadzenia pomocy dzieciom i młodzieży niedostosowanej społecznie oraz ich rodzinom.
- Tworzenie zespołów interdyscyplinarnych (kurator sądowy, pedagog, pracownik socjalny ...) dla rozwiązywania trudnych sytuacji życiowych rodzin z dziećmi niedostosowanymi społecznie.
- Wspieranie inicjatyw podejmowanych przez organizacje pozarządowe na rzecz dzieci niedostosowanych społecznie.
- Opracowanie i rozpowszechnienie informatora dla rodziców o możliwościach uzyskania przez nich wsparcia (prawnego, psychologicznego...).
- Organizowanie szkoleń dla osób zajmujących się zawodowo pomocą dzieciom i młodzieży niedostosowanej społecznie.
- Organizowanie szkoleń dla wolontariuszy
- Organizowanie szkoleń dla wolontariuszy

organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci niedostosowanych społecznie i ich rodzin.

- Organizowanie treningów umiejętności opiekuńczo – wychowawczych dla grup rodzin dzieci niedostosowanych społecznie.

4. Ewaluacja programu.

W ramach monitoringu zbierane będą informacje dotyczące:

- skali zjawiska niedostosowania społecznego dzieci i młodzieży w mieście,
- udziału całych rodzin oraz samych dzieci, młodzieży w życiu sportowym i kulturalnym miasta oraz rodzinnych imprezach środowiskowych,
- rodzajów i form pomocy świadczonej dzieciom i młodzieży niedostosowanej społecznie oraz ich rodzinom przez instytucje i organizacje,
- form i zakresu współpracy między przedstawicielami różnych instytucji i organizacji,
- udziału profesjonalistów i wolontariuszy w szkoleniach na tematy związane z pracą z dzieckiem niedostosowanym społecznie i jego rodziną,
- udziału rodziców w treningach umiejętności opiekuńczo – wychowawczych.

Na podstawie zebranych informacji 1 raz w roku dokonana zostanie ocena stopnia realizacji poszczególnych celów programu.